

NAVALE NI VAKATAWA

KACIVAKA NA MATANITU I JIOVA

ULUTAGA ME VULICI

FEPERUERI 3-9

**Qarauna me Kua
ni "Vakasesei
Vakatotolo
na Nomuni
Vakasama"!**

TABANA E 6 • SERE: 65, 59

FEPERUERI 10-16

**O Rawa ni Vakuai
Iko ena Vuku ni
Matanitu ni Kalou?**

TABANA E 11 • SERE: 40, 75

FEPERUERI 17-23

**'Qo me
iVakananumi
Vei Kemuni'**

TABANA E 17 • SERE: 109, 18

FEPERUERI 24-MAJI 2

**'Dou Cakava qo mo
Dou Vakananumi
au Kina'**

TABANA E 22 • SERE: 99, 8

ZIMBABWE

WAQANA: E sega ni rawarawa na nodra sikovi na tamata era veituyaki ena ulunivanua vatuvatu e vakatokai me kopjes, eso na dela ni uluni-vanua e taqa tu kina na vatu lelevu. Era cakava sara tiko ga qori na tacida ena Matobo Hills, Matabele-land, e Zimbabwe

IWILIWILI NI LEWENIVANUA:

12,759,565

DAUTUKUTUKU:

40,034

VULI IVOLATABU:

90,894

Era dau taleitaka na wilika na noda ivola na lewenivanua e Zimbabwe. Na ivakatautauvata ni mekesini e solia e veivula e dua na iVakadinadina e 16

ULUTAGA ME VULICI

■ Qarauna me Kua ni “Vakasesei Vakatotolo na Nomuni Vakasama”!

E bibi dina meda qarauna na ilawaki eda rawa ni vakabauta kina na rai e lomatarototaki ra qai itukuni wale ga! Eda na dikeva ena iMatai kei na iKarua ni Cesalonaika na ivakasala e tau ena kena gauna donu me baleti keda.

■ O Rawa ni Vakuai Iko ena Vuku ni Matanitu ni Kalou?

Ena vinakati meda vakuai keda vakalevu me vakatetei kina na veika e vauca na Matanitu ni Kalou. Eda na vulica ena ulutaga qo na vakacaboisoro a dau caka e Isireli makawa. Eda na dikeva tale ga na nodra ivakaraitaki e levu era vakuai ira tiko mera tokona kina na Matanitu ni Kalou nikua.

■ ‘Qo me iVakananumi Vei Kemuni’

■ ‘Dou Cakava qo mo Dou Vakananumi au Kina’

Na gauna vata ga era dau solevutaka kina na Jiu na Lakosivia, qori tale ga na gauna era dau vakananuma kina na lotu vaKarisito dina na mate i Jisu. Na cava meda kila kina na veika me baleta na Lakosivia? Eda kila vakacava na gauna e vakayacori kina na iVakayakavi ni Turaga, meda raica vakacava qori?

KENA IKURI

3 Taqomaki Ira o Jiova ena iYaloyalo ni Veiulunivanua

16 O se Nanuma Tiko?

27 Ni Takali na Kemu iSa

32 iDusidusi ni Vale ni Vakatawa ni 2013

TAQOMAKI IRA O JIOVA ENA IYALOYALO NI VEIULUNIVANUA

Photo: Pavel Taclík

E CURU tuba e dua na marama ena matakacaca qai raica ena matanivale e dua na ioloolo. E taura qai veiraiyaki, ia e sega ni raica e dua. E kena irairai ni dua a biuta e kea ena bogi. A dolava vakalailai na ioloolo, curu totolo e vale qai sogota na katuba. Sa rauta me va qori nona ivukivuki, ni vakatabui tu ekeia na ivola vakaivolatabu! E mokota na ioloolo qai masu lo ena nona vakavinavinkataka vei Jiova na kakana talei vakayalo.

Qori na ka e dau yaco e Jamani ena veiyabaki ni 1930. A vakatabui na nodra cakacaka na iVakadinadina i Jiova ena levu na vanua e Jamani ena nodra veiliutaki na Nazi ena 1933. E kaya o Richard Rudolph, sa yabaki 100 vakacaca ena gauna qo*: "Keimami vakadeitaka ni na sega ni tarova na kaci-vaki ni yaca i Jiova na lawa vakatamata. E tiki bibi ni neimami vuli kei na cakacaka vakaitalatala na ivola vakaivolatabu. Ia e dredre na tauri ni ivola va qori ena vuku ni vakatatabu. Keimami lomatarotarotaka se na tosoi vakacava na cakacaka." A qai

kila o Richard ni rawa ni veivuke ena tikina qori ena dua na sala vakasakiti. Ena vakayacori qori ena iyaloyalo ni veiulunivanua.—Dvei. 9:36.

NODRA SALA NA VAKAU IYAYA LO

Na uciwai na Elbe (se Labe) e drodro sobu ina wasawasa na North Sea. Ni o muria cake na uciwai qori o na yaco ina veiulunivanua na Giant Mountain (Krkonoše), e tiko ena gauna qo ena iyayala ni vanua o Czech Republic kei Poladi. E 1,600 ga na mita na cere ni veiulunivanua qori, e vakatokai me yanuyanu batabata e tiko ena lomadonu kei Urope. Ena loma ni ono na vula e dau ubia tu na ulunivanua qori na ucacevata, e rauta ni 3 na mita na kena vavaku. O ira era dau vakalecalecava na veiveisau ni draki, e rawa ni vakaleqai ira na kena ro-roba vakasauri na ulunivanua na vavaku ni kabu.

Ena veisenitiuri, na ulunivanua qori e dau wasei ira na veiyasana kei na veimatanitu. E dredre me yadravi na veiulunivanua ena vuku ni kena ituvaki, e levu gona ena gauna makawa era dau vakau iyaya lo ena veiulunivanua qori. Ena veiyabaki ni

* A veiqravi tu ena ivavakoso o Hirschberg e Silesia. Na siti o Hirschberg sa Jelenia Góra nikua, ena cevaira kei Poladi.

Era vakaisulu me vaka na dautaubale na mataveitacini nira kauta na ivola ena veiulunivanua na Giant Mountain mera yaco i Jamani

1930, era tekivu muria na iVakadinadina gugumatua na gaunisala ni vakau iyaya lo ena veiulunivanua na Giant Mountain e wasei Czechoslovakia kei Jamani. Na cava era muria kina na gaunisala qori? Mera kauta mai na ivola vakaivolatabu mai na vanua era tu vakarawarawa kina. E dua vei ira na iVakadinadina qori na cauravou o Richard.

SALA REREVAKI

E nanuma lesu o Richard, "Keimami wase vaka-ilawala, e vitu se sivia ena dua na ilawala, keimami na gole cake ina ulunivanua ena veimuanimacawa, keimami vakaisulu me vakataki ira na dautaubale ena ulunivanua. Ni keimami gole mai Jamani, e rauta ni tolu na aua na neimami takosova na veiulunivanua me yaco i Špindlerův Mlýn" –dua na otela e rauta ni 16.5 na kilomita na kena yawa e Czech. Ena gauna ya, era vakaitikotiko ena yasayasa qori e levu na kai Jamani. E dua vei ira e dauteitei, a bole me tokoni ira na mataveitacini. Ena kauta ina dua na taoni voleka na kareti era dau vodo kina na saravanua, qai vakavodoka mai kea na kateni ivola e vakau mai Prague ena sitimani-

vanua. Ena kauta lesu na kateni ina nona vale, lai vunitaka tu ena dua na rumu ena vanua e maroroi kina na kedra co na manumanu qai waraki ira na mai kauta na ivola i Jamani.

E tomana o Richard: "Ni keimami yaco ina iteitei qori, keimami tawana na ivola ena neimami kato, e cula sara ga me baleta na iyaya bibi. Keimami dui colata e rauta ni 50 na kilokaramu." Era gole ena bogi mera kua kina ni tobo, era biubiu ni sa dromu na siga qai yaco i vale ni bera ni kida na mataka. O Ernst Wiesner, e dua na ivakatawa ni tabacaka-caka ena gauna ya e Jamani, e vakamacalataka eso na ka era cakava mera kua kina ni tobo: "Ena liu tiko e rua na tagane, rau na sikinala ena nodrau cina ke rau sotava e dua. Qori era na kila kina na kena vo era muri tiko mai ena rauta na 100 na mita, mera vuni me yacova ni rau lesu mai na tagane erau liu tiko qai tukuna e dua na *password* e dau veisau ena veimacawa." Ia keimami sega wale ga ni leqataki ira na ovisa ni Jamani era vaka-unifomu karakarawa.

E nanuma lesu o Richard: "Dua na bogi au caka-va tale tiko eso na ka, au qai muri ira na mata-

veitacini era sa liu i Czech. E buto qai kabukabu na vanua, e tau na uca au qai sautaninini niu tau-bale tiko. Au sese me vica na aua ena veipaini leleka. E levu vei ira na dautaubale ena ulunivanua era dau mate sara ga ena ituvaki va qori. Au qai sotavi ira ga na mataveitacini nira sa lesu mai ena matakailailai."

E rauta ni tolu na yabaki na nodra gole tiko e veimacawa ina ulunivanua na mataveitacini yaloqaga qo. Ena vulaililiwa, era na vakaivava ni vakatasisisi nira dreketa tu na beki ni ivola. Ena so na gauna, e rawa ni 20 na mataveitacini ena dua na ilawalawa era takosova na iyayala ni vanua ena siga, nira vakamuria na vanua era lakova na dautaubale ena ulunivanua. Era dau veitomani tale ga na ganeda, me nanumi ga nira dautaubale ena ulunivanua. Eso era na liu tiko, era na kolotaka e cake na nodra isala ke ra kidava e dua na leqa.

Na cava ena caka nira sa lesu mai na mataveitacini ena matak tarava? Ena wasei na ivola ena kena gauna totolo duadua. Ena sala cava? Era tawani na ivola me vaka era pakete sovu qai kau ina siteseni ni sitimanivanua e Hirschberg. Ena vakau qori ena veivanua e Jamani ra qai qaseqasetaka na mataveitacini nodra veisoliyaka vei ira na tacidra me vaka e vakamacalataki ena itekitekivu ni ulutaga qo. E vinakati me qarauni vinaka sara na kena vakau kei na kena veisoliyaki na ivola, ni rawa ni yaco e dua na leqa levu ke tobo e dua vei ira na vakaitavi ena cakacaka qori. A qai yaco dina qori ena dua na siga.

Ena 1936, a tobo na vanua e maroroi kina na ivola, voleka e Berlin. E tobo tale ga e tolu na iolo-lo e vakauta mai e dua mai Hirschberg. Era vakaqqa na ovisa na weniliga, mera kila kina o cei e vakauta mai na iyaya me rawa nira vesuki koya. Segni dede, rau vesu tale ga e rua erau kilakasamitaki, okati kina o Richard Rudolph. Ni ratou ciqoma na le tolu qori na veibetaki kece, e tomani tiko ga kina na cakacaka ni vakau ivola, dina ga ni sa na qai rerevaki sara.

VEIKA EDA VULICA

Na sala duadua ga era ciqoma kina na iVakadinadina mai Jamani na ivola vakaivolatabu, oya na kena tawani ena kato qai takosotaki ena veiulunivanua na Giant Mountain. Ia era sega ni dau

takosova ga na veiulunivanua na Giant Mountain. Me yacova na 1939, na gauna era vuaviritaki Czechoslovakia kina na sotia ni Jamani, e tiko tale ga ena iyayala ni rua na vanua qori eso na sala ni vakau iyaya lo. O ira na mataveitacini mai Jamani kei ira mai na so tale na matanitu e tau-tauvata na nodra iyayala ni vanua kei Jamani me vakataki Varanise, Necaladi, kei Suwitisiladi, era dau bole mera kauta na kakana vakayalo vei ira na tacidra era vakacacani tu.

Nikua, sa tu vakarawarawa e levu na ivola vakaivolatabu, na kena e rogoci, saravi kei na so tale. Ke o mani taura e dua na ilavelave vou ena Vale ni Soqoni se download mai na Web site na jw.org, e vinaka mo vakasamataka na veika e vakayacori mo taura kina. De dua ena sega ni rerevaki sara me vaka na kena takosovi ena bogilevu na ulunivanua e ologi tu ena ucacevata, ia era cakacaka dina vakuakaua e levu na mataveitacini ena nodra yalo-rawarawa ni vakarautaka na veika o gadreva.

E rerevaki na takoso ena veiulunivanua na Giant Mountain ni robota tu na ucacevata

*"Raveitacini, . . .
keitou kerei kemuni
me kua ni vakasesei
vakatotolo na nomuni
vakasama." –2 CES. 2:1, 2.*

ESO NA KA ME NANUMI

Na ivakasala veiganiti cava
e tiko ena ivola i Paula
vei ira e Cesalonaika?

Na cava ena vukei keda meda
kua ni rawai ena lawaki?

Ena taqomaki keda vakacava na
noda gumatua ena vunautaki ni
itukutuku ni Matanitu ni Kalou?

QARAUNA ME KUA NI "VAKASESEI VAKATOTOLO NA NOMUNI VAKASAMA"!

E TAKALEVU tu nikua na veidabui, veivakaisini kei na lawaki. E sega ni dodonu meda kurabuitaka qori. E vakamatatataka na iVolatabu ni dau veivakacalai o Setani na Tevoro, e lewa tale ga na vuravura qo. (1 Tim. 2:14; 1 Joni 5:19) Ni sa vakarau cava na ituvaki ca qo, sa qai cudru ga vakalevu o Setani ni sa "lekaleka nona gauna." (Vkt. 12:12) Meda namaka gona nira na veidabui vakalevu o ira e vakamuai ira na Tevoro, vakabibi nira na cakava qori vei ira era tutaka na sokalou dina.

² Eso na gauna e dau tabaki se kacivaki ena tabana ni itukutuku na itukutuku lasu me baleti keda na dauveiqaravi i Jiova kei na noda vakabauta. E vakayagataki na ulunitukutuku ena niusiveva, porokaramu ena retioyaloyalo kei na Internet me vakatetei kina na itukutuku lasu. Era rawai kina eso nira vakabauta na itukutuku lasu va qori.

³ Eda kalougata nida rawa ni vorata na nona ivadi qaseqase na noda meca baleta ni tiko na Vosa ni Kalou, e "yaga . . . me veivakadodonutaki." (2 Tim. 3:16) E bibi meda vuli mai na ka e vola na yapositolo o Paula me baleta na nodra lawakitaki eso na lotu vaKarisito ena imatai ni senitiuri e Cesalonaika, era vakabauta na itukutuku lasu. E vakamasuti ira me "kua ni vakasesei vakatotolo na [nodra] vakasama." (2 Ces. 2:1, 2) Na cava eda vulica ena ivakasala vakayalololoma i Paula, eda na vakayagataka vakacava qori?

IVAKASALA E TAU ENA KENA GAUNA DONU

⁴ Ena imatai ni ivola i Paula ina ivavakoso e Cesa-

^{1, 2.} Na cava e takalevu kina nikua na lawaki, e dau laurai vakalevu e vei? (Raica na imatai ni iyaloyalo.)

^{3.} Na cava ena vukei keda meda kua ni lawakitaki?

^{4.} Era vakadreti vakacava na lotu vaKarisito e Cesalonaika me baleta na "siga i Jiova" sa roro tiko mai, ia vakacava o keda nikua?

E ivakasala taudonu vei ira na lotu vaKarisito na ivola i Paula
(Raica na parakaravu 4, 5)

lonaika, a vakadreti ira ena "siga i Jiova" sa roro tiko mai. E sega ni vinakata mera tiko ena butobuto na tacina vakayalo se mera sega ni vakarau tu. E uqeti ira ga mera "luve ni rarama" mera 'yadra tiko ra qai yalomatua.' (*Wilika 1 Cesalonaika 5:1-6.*) Nikua, eda waraka tu nona vakarusai o Papiloni na Ka Levu, na isoqosoqo ni lotu lasu kece e vuravura. Qori na itekitekivu sara ga ni siga levu i Jiova. Eda kalougata ni levu na ka eda sa kila me baleta na vakayacori ni inaki i Jiova. Eda dau rogoa tale ga na ivakasala e tau ena kena gauna donu ena soqoni, e vukei keda meda yadra tiko. Nida vakasamataki vakabibi na veika eda dau vakasalataki kina wasoma, ena uqeti keda meda dei ni qarava na Kalou "ena veiqaravi tabu e salavata kei na yalomatua."—Roma 12:1.

5 Ni vola otia ga na imatai ni nona ivola vei ira na lotu vaKarisito e Cesalonaika, a vola sara o Paula na ikarua ni nona ivola. E vakadreti ira kina ena veivakararawataki levu sa roro tiko mai, qori na gauna ena vaka-tauca kina na Turaga o Jisu na veilewai ni Kalou vei ira "era sega ni kila na Kalou kei

5, 6. (a) Na cava e vakamacalataki o Paula ena ikarua ni nona ivola vei ira e Cesalonaika? (b) Na cava sa vakarau cakava o Jisu, na cava meda dui taroga?

ira era beca na itukutuku vinaka." (2 Ces. 1:6-8) Ena wase rua ni nona ivola, e vakamacalataki kina ni so ena ivavakoso era 'taqayataka' na siga i Jiova, era lai nanuma ni sa voleka sara ga. (*Wilika 2 Cesalonaika 2:1, 2.*) O ira na lotu vaKarisito qori e lailai ga na ka era kila me baleta na vaka-yacori ni inaki i Jiova, me vaka ga a qai tukuna e muri o Paula me baleta na parofisai: "E sega ni taucoko na noda vuku, e sega tale ga ni taucoko noda parofisai, ia ni sa na yaco mai na ka e taucoko, sa na qai otia na ka e vakanikina." (1 Kor. 13:9, 10) Ia ena vakaukauataka tiko ga na nodra vakabauta na ivakaro uqeti vakalou a vola o Paula, na yapositolo o Pita, kei na so tale na tacida lumuti yalodina ena gauna ya.

6 Ena nona uqeti vaKalou o Paula, a vakamatatataka kina ni na basika na vukitani kei ira na "tamata ivalavalaca" ni *bera* na siga i Jiova.* Ena nona gauna lokuci na Turaga o Jisu, ena "vakawabokotaki" ira kece era rawai ena lawaki. Sa qai

* Nida wilika na Cakacaka 20:29, 30, e vakamacalataki o Paula ni na 'basika ena ivavakoso vaKarisito eso era na vakanitaka na ivakavuvuli dina mera vakacalai ira na tisaipeli mera muri ira.' E laurai ena itukutuku makawa ni toso na gauna era veivakaduiduitaki na iliuliu ni lotu kei ira na lewe-nilotu. Ena ikatolu ni semituri S.K., era kilai na "tamata ivalavalaca," qai vakadinadintaki ena kedra maliwa na iliuliu ni lotu ni Veivana Vakariso.—Raica na *Watchtower*, 1 Feperueri 1990, tabana e 10-14.

vakamatatataka na yapositolo na vuna era lewai kina; baleta nira 'sega ni galeleta na ka dina.' (2 Ces. 2:3, 8-10) E vinaka meda dui taroga: 'E vakacava na levu ni noqu taleitaka na ka dina? Vakacava na ka au sa kila, e lakolakovata kei na ivakamacala vovou e tabaki ena mekesini qo kei na so tale na ivola vakaivolatabu e vakarautaki vei ira na tamata ni Kalou ena ivavakoso e veiyasa i vuravura?'

DIGIA VAKAVUKU NOMU ILALA

7 Eda na sega ni sotava ga na lotu vaKarisito na ituvaki rerevaki era vakavuna na vukitani se nodra ivakavuvuli. A vola o Paula vei Timoci "ni levu sara na ka ca e vu mai na lomani ni ilavo." E vakamacalatata ni "nodra kakavaka qo eso, era *vakamuai tani kina mai na vakabauta*, ra qai sua-laka na yagodra tauoko ena levu na mosi." (1 Tim. 6:10) E veivakaleqai tale ga "na vua ni itovo vakayago."—Kala. 5:19-21.

8 Eda sa qai kila na vuna e veivakaroti kina vakadodonu o Paula vei ira e Cesalonaika ena rerevaki ni ka era cakava o ira era vakatoka o koya mera "sega ni yapositolo dina." E maliwai ira tale ga mai Cesalonaika o ira era "vakatanitaka na ivakavuvuli dina mera vakacalai ira kina na tisaipei mera muri ira." (2 Kor. 11:4, 13; Caka. 20:30) Ena dua na gauna e muri, a vakacaucautaki ira na ivavakoso e Efeso o Jisu baleta nira sega ni "taleitaki ira na tamata ca." Era dau "vakatovolei" ira era sega ni yapositolo dina qai kilai nira lasulasi. (Vkt. 2:2) Ena ikarua ni nona ivola vei ira e Cesalonaika, e vakamasuti ira o Paula: "Keitou vakaroti kemuni gona raveitacini ena yaca ni Turaga o Jisu Karisito, moni lako tani mai vei ira na veitacini e vakaveitalia tu ga na nodra bula." Sa qai cavuti ira na lotu vaKarisito era "sega ni via

7, 8. (a) Na ituvaki leqataki cava era sotava na lotu vaKarisito taumada? (b) Na ituvaki leqataki cava e rawa nira sotava na lotu vaKarisito nikua?

cakacaka." (2 Ces. 3:6, 10) Ia ke ra vakatokai o ira qori me vakaveitalia tu nodra bula, sega ni vakabekataki ni na dina tale ga qori vei ira era sa tekivu muria tiko nodra ivalavalala na vukitani! Io, e vakarerevaki dina ena gauna oya mera veimaliwai na lotu vaKarisito kei ira qori qai vinakati kina mera qaqlaunai—e bibi tale ga qori ena gauna qo.—Vket. 13:20.

9 Eda sa volekata na veivakararawataki levu kei na icavacava ni ituvaki ca ni vuravura qo. Na veivakaroti gona e tau ena imatai ni senitiuri e sa qai bibi ga vakalevu nikua. Eda sega ni vinakata meda 'lecava na inaki' ni loloma soli wale i Jiova da qai calata na bula tawamudu, se mani bula e lomalagi se vuravura. (2 Kor. 6:1) Ke dua ena ivavakoso e vakamua na veivosaki me kakasetaki kina e dua se me lai tini ena veivakalewai, e dodonu meda qaqlaunai sara kina.—2 Ces. 3:13-15.

"TAURA MATUA NA KA ONI VAKAVULICI KINA"

10 E uqeti ira na mataveitacini e Cesalonaika o Paula mera "tudei" ra qai taura matua na ka era sa vakavulici kina. (*Wilika 2 Cesalonaika 2:15.*) Na cava gona e okati ena ka era "vakavulici" kina? Qo e sega ni ivakavuvuli e uqeta se vakavulica o lotu lasu. Ia e vakaibalebaletaka tiko o Paula na ka e vakavulica o Jisu vei koya kei na so tale. E okati tale ga kina na veika e uqeta o Jiova mera vola na yapositolo, era sa mai lewe ni iVolatabu. A vakacaucautaki ira na mataveitacini ena ivavakoso e Korinica o Paula, ena nona vola, "oni dau nanumi au ena ka kece ga, oni qai dei tu ga ena ivakavuvuli kece au a vakadewataka vei kemuni." (1 Kor. 11:2) Na veivakavulici qori

9. Na cava meda qaqlaunai kina ke dua e vakamua na veivosaki me kakasetaki kina e dua se me lai tini ena veivakalewai?

10. Na ivakavuvuli cava era uqeti kina na lotu vaKarisito e Cesalonaika mera taura matua?

e vakasavuya sara ga mai e dua e nuitaki, e dodonu gona me muri.

11 Ena nona volavola vei ira na Iperiu, a vakamatatataka o Paula e rua na sala e rawa ni malumu kina qai sega ni dei na nona vakabauta e dua na lotu vaKarisito. (*Wilika Iperiu 2:1; 3:12.*) E cavuta na vosa “ciri tani yani” kei na “yawaka.” Ke dua na waqa e ciri tani mai vanua, ena sega ni kidavi totolo baleta ni toso tu ga vakamalua, lakolako ga sa na yawa mai vanua. Ena yasana adua, e rawa tale ga ni vaku-tulewataka e dua me biliga nona waqa me yawaka na baravi. Na ivakaraitaki ruarua qori e dusia vinaka na kedra ituvaki eso era vakacalai, era vakalaiva me luluqa nodra vakabauta na ka dina.

12 De dua qori na ka era sotava eso e Cesalonaika. Vakacava e rawa ni yaco tale ga qori nikua? E levu na ka e tu nikua e dau vakalusi gauna. Vakasamataka mada na levu ni gauna e vakayagataki ena sala ni veikilai ena Internet, na kena wiliki kei na saumi na itukutuku e vakau mai ena iyaya vakalivaliva, noda guta na ka eda dau taleitaka, se noda saga meda kila kece na itukutuku ni qito era yaco tiko. Na veika kece qori e rawa ni vakawelea e dua na lotu vaKarisito qai vakaseavutaka na nona gugumatua. Ena rawa ni vakaleqa sara ga na nona dau gumatua ena masu, nona vulica na Vosa ni Kalou, tiko ena soqoni, kei na nona vunautaka na itukutuku vinaka. Na cava meda cakava me kua ni vakasesei vakatotolo na noda vakasama?

ITATAQOMAKI MEDA KUA NI VAKASESEI

13 E bibi meda yadrava tiko na itaba-

11. Na cava e rawa ni yaco nira vakacalai eso?

12. Na cava eso na ka era tu nikua e rawa ni vakaleqa noda bula vakayalo?

13. Me vaka sa parofisaitaki tu, na cava e nodra rai e levu, kei na cava ena vukei keda meda dei tiko ga ena vakabauta?

gauna eda sa bula tiko kina qo kei na noda qarauna noda veimaliwai kei ira era sega ni vakadinata nida bula tiko ena “iotioti ni veisiga.” A vola na yapositolo o Pita me bale-ta na itabagauna qo: “Na dauveivakasewa-sewani ena nodra veivakasewasewani, era cakava ga na ka era vinakata ra qai kaya: ‘I vei na ka a yalataka? E sa tiko dina o koya? Mai na gauna era mate kina na tukada, e duadua tu ga na ka kece me vaka mai na gauna e buli kina na vuravura.’” (2 Pita 3:3, 4) Nida wilika e veisiga qai vuli-ca wasoma na Vosa ni Kalou ena vukei keda meda yadrava tiko na itabagauna eda sa bula tiko kina qo—eda na vakadeitaka kina nida sa bula tiko ena “iotioti ni veisiga.” A parofisaitaki tu ni na basika ena gauna ya na vukitani ena laurai tale ga nikua. Era se bula tiko na “tamata ivalavalaca” ra qai vakacacani ira na dauveiqaravi ni Kalou. E bibi gona meda yadrava tiko na kena sa voleka mai na siga i Jiova.—Sefa. 1:7.

14 E sa vakadinatinataki ni noda vaka-itavi wasoma ena kacivaki ni itukutuku vinaka ni Matanitu ni Kalou, ena vukei keda meda yadra tiko qai sega ni vakasesei na noda vakasama. Kena ibalebale na nona vakaroti ira na nona imuri o Karisito Jisu, na Ulu ni ivavakoso mera vakavulici na lewe ni veivanua mera nona tisaipeli ra qai muria na ka e tukuna, qori ena taqomaki ira. (Maciu 28:19, 20) Me rawa nida muria na ivakaro qori, e bibi meda gugumatua ena cakacaka vakavunau. O nanuma nira na cakava tu ga me rawa na cakacaka vakavunau kei na veivakavulici na mataveitaci-ni e Cesalonaika baleta ga nira vakaroti kina? Vakasamataka nona vakadreti ira o Paula: “Ni kua ni vakaleqa na cakacaka ni yalo ni Kalou ena nomuni bula. Ni kua ni

14. Ena taqomaki keda vakacava na noda gugumatua ena veiqraravi vua na Kalou?

Nida vakavakarau vinaka kei na noda vakaitavi ena vunau, ena taqomaki keda me kua ni vakasesei vakatotolo na noda vakasama

(Raica na parakaravu 14, 15)

dau beca na parofisai." (1 Ces. 5:19, 20) Eda dau marautaka meda wasea vei ira na so e levu na parofisai vakatubuqoroqoro eda vulica!

15 E sega ni vakabekataki nida vinakata meda vuksi ira noda lewe ni vuuale mera kenadau ena cakacaka vakaitalatala. E levu na mataveitacini era vakayagataka eso na gauna ena nodra sokalou vakavuvale mera vakatovototaka kina na veika me baleta na cakacaka vakaitalatala, era raica ni vuksi ira mera kenadau ena cakacaka qori. E rawa ni veivuke tale ga ke ra veitalanoataka vakavuvale na veika era na cakava nira lesuvi ira na tataleitaki. Na cava era na tukuna ena veisiko e tarava? Na ulutaga cava ena uqeti ira tiko ga na tataleitaki? Na gauna veiganiti cava mera sikovi kina? E levu era okata ena nodra sokalou vakavuvale na veika ena vulici ena soqoni

15. Na cava eso na ka eda rawa ni vulica ena noda sokalou vakavuvale?

vaKarisito, ena vuksi ira qori mera kila na veika ena veivosakitaki ena soqoni. Vakacava mo vakavakarau vinaka mo rawa ni vakaitavi? Na nomu vakaitavi ena soqoni ena vaqaqacotaka nomu vakabauta, ena sega tale ga ni vakasesei na nomu vakasama. (Same 35:18) Io, nida vakaitavi ena sokalou vakavuvale ena taqomaki keda mai na rai cala kei na vakatitiqa.

16 Nida vakasamataka na nona vakalougatataki ira nona tamata o Jiova ena levu ni ka era kila ena parofisai vakaivolatabu, eda vakavinavinakataka kina na icovi totoka e se bera mai. Era vakanamata na lumuti mera lai tomani Karisito e lomalagi. E bibi gona me kua ni vakasesei na nodra vakasama! E vakaibalebaletaki tale ga vei ira na lumuti na vosa i Paula vei ira e Cesalonaika: "E dodonu me keitou vakavina-vinaka tiko ga vua na Kalou ena vukumuni raveitacini, o kemuni e lomani kemuni o Jiova, ni digitaki kemuni na Kalou . . . ena nona vakasavasavataki kemuni ena yalo tabu vaka tale ga kina na nomuni vakabauta na ka dina."—2 Ces. 2:13.

17 Mera saga tale ga o ira na vakanamata ena bula tawamudu e vuravura me kua ni vakasesei na nodra vakasama. Ke o nuitaka na bula e vuravura, kua ni guilecava na veiuqeti vakayalololoma i Paula vei ira na lumuti e Cesalonaika. (*Wili-ka 2 Cesalonaika 3:1-5.*) E dodonu meda vakasamataka vakabibi na veivakasalataki vakayalololoma qori. Io, na ivola vei ira e Cesalonaika e vakadreti keda meda dau qarauna qai kua ni vakabauta na itukutuku e sega ni yavutaki vakaivolatabu. Eda sa volekata tu qo na icavacava, e dodonu meda raica sara vakabibi na lotu vaKarisito na ivakasala qori.

16. Na cava e uqeti ira na lotu vaKarisito lumuti me kua ni vakasesei na nodra vakasama?

17. Na veivakauqeti cava e tiko ena 2 Cesalonaika 3:1-5?

*"Na Kalou e taleitaki
koya e solia na ka
ena marau."* –2 KOR. 9:7.

**TIKINIVOLATABU MEDA
VAKASAMATAKA VAKABIBI**

Ena vuksi iko vakacava na tiki-nivolatabu qo mo dikevi iko kina ena nomu vakuai iko ena veika e vauca na Matanitu ni Kalou?

1 Veigauna 29:9

1 Korinica 16:1, 2

2 Korinica 8:12

O RAWA NI VAKUAI IKO ENA VUKU NI MATANITU NI KALOU?

ERA dau tu vakarau na tamata mera vakuai ira ena veika e bibi vei ira. O ira na itubutubu era dau vaka-yagataka nodra gauna, nodra ilavo kei na nodra igu ena veika e baleti luedra. Ni vakatauvatani kei ira na gone era qito me ka ga ni marau, eso tale na gone era tereni vakaukaua me vica vata na aua e vei-siga nira vinakata mera matataka nodra vanua ina Olympic. O Jisu tale ga e vakuai koya ena veika e bibi vua. E sega ni qara na bula vutuniyau, e sega tale ga ni vakaluveni. E vakatulewataka ga me vaka-liuca na vakatetei ni Matanitu ni Kalou. (Maciu 4:17; Luke 9:58) O ira tale ga na nona imuri era vakuai ira vakalevu me rawa nira tokona na Matanitu ni Kalou. E bibi duadua vei ira na vakatetei ni Matanitu ni Kalou, ra qai vakuai ira mera tokona kina vakalevu. (Maciu 4:18-22; 19:27) E vinaka meda taroga, 'Na cava e bibi duadua ena noqu bula?'

2 E bibi vei keda na lotu vaKarisito meda dau vakuai keda ena so na ka. Qori ena vuksi keda meda veiwekani voleka tiko ga kei Jiova. Na noda vakuai keda e okati kina noda vakayagataka noda gauna kei na noda sasaga ena masu, wili iVolatabu, sokalou vakavuvale, tiko ena soqoni, kei na cakacaka vakavunau.* (Josua 1:8; Maciu 28:19, 20; Iper. 10:24, 25) E toso totolo na cakacaka vakavunau ena vuku ni noda sasaga kei na veivakalougatataki i Jiova, e levu tale ga era se tabili tiko ga ena "ulu-ni-vanua ni vale i Jiova." (Aisea 2:2) E levu era tokona na Matanitu ni Kalou ena nodra vakuai ira mera veiqaravi e Peceli, mera veivuke ena tara Vale ni Soqoni kei na

* Raica na ulutaga "Me vu Mai Lomamu na Nomu iSoro Vei Jiova" ena 15 Janueri, 2012, ena itabataba ni Vale ni Vakatawa, tabana e 21-25.

1. Na cava soti era dau vakuai ira kina e levu, na vuna?
2. (a) Na cava eso na ka bibi meda vakuai keda kina na lotu va-Karisito dina? (b) Na cava eso tale na cakacaka era vakaitavi kina na tacida?

Era sega ni lavaki e levu na isoro cabori,
me vaka ga na isoro eda vakacabora nikua
(Raica na parakaravu 7-13)

Assembly Hall, mera tuvanaka na veika e vaua na soqo lelevu se veivuke ena cakacaka ni vakacoko ni yaco na leqa tubukoso. E dina ni sega ni vakaroti keda o Jiova meda vakaitavi ena cakacaka qori meda rawata kina na bula, ia era bibi ena kena tokoni na Matanitu ni Kalou.

3 Sa qai bibi ga vakalevu nikua na kena tokoni na Matanitu ni Kalou. Eda marau nida raica na nodra yalorawarawa e levu mera vakuai ira ena veika me baleti Jiova. (*Wilika Same 54:6.*) E dau vakamarautaki keda na yalo ni solika va qori nida waraka tiko na Matanitu ni Kalou. (Vkru. 16:15; Caka. 20:35) E bibi gona meda dikevi keda. Vakacava e tiko eso tale na ka eda rawa ni vakuai keda kina ena vuku ni Matanitu ni Kalou? Eda vakayagataka tiko vakacava noda gauna, ilavo, igu kei na noda taledi? Na cava meda nanuma tiko nida vakauai keda ena so na ka? Meda veivosakitaka mada na ka eda rawa ni vulica ena so na ivakaraitaki ni isoro e sega ni lavaki. Ena vupei keda qori meda marau kina vakalevu.

3. (a) Ena yaga vakacava na noda vakuai keda ena veika e vaua na Matanitu ni Kalou? (b) Na taro cava meda taroga?

Ira na daukacivaka na Matanitu ni Kalou
ena Vale ni Soqoni e Kenya, Aferika

VAKACABOISORO E ISIRELI MAKAWA

4 E dau caka e Isireli makawa na vakacaboisoro me vosoti kina na valavalala ca. E bibi dina qori me vakadonui ira kina o Jiova. Eso na isoro qori e vakaroti sara ga mera cabora, eso tale e vakatau ina tamata yadua. (Vunau 23:37, 38) E rawa ni cabori na isorokama me isolisoli e cautaka e dua se nona iloloma vei Jiova. E dua na ivakaraitaki vakasakiti ni vakacaboisoro a vakayacori ena gauna a vakatabui kina na valenisoro ena gauna i Solomoni.—2 Vei. 7:4-6.

5 E yalololoma o Jiova, e kila ni na sega ni tautauvata na ka era solia ni laurai vata kei na kedra ituvaki. E lavaki ena lawa ni Kalou me vakadavei na dra ni manumanu, me “iyaloyalo ga ni ka vinaka kece ena yaco mai” ena vuku i Luvena o Jisu. (Iper. 10:1-4) Ia e yalorawarawa o Jiova ena muri ni lawa qori. Kena ivakaraitaki, ena ciqoma na Kalou na soqe ke sega ni rawa ni vakarautaki na sipi se bulumakau. Qori ena rawa kina vei ira na dravudravua mera marautaka na nodra vakacaboisoro vei Jiova. (Vunau 1:3, 10, 14; 5:7) Ena rai-

-
4. E yaga vakacava vei ira na Isireli na vakacaboisoro?
 5. Na ituvatuva cava e vakarautaka o Jiova vei ira na dravudravua?

Dua na lewe ni Komiti ni Taravale
ena Duidui Vanua e Tuxedo,
Niu Yoka, Merika

Ira na lewenivuvale e Peceli mai Ositerelia

rai duidui na manumanu era cabori, ia e
rua na ka e vinakati vei ira na cabora na
isoro e sega ni lavaki.

⁶ Kena imatai, ena vinakati vua e vakacaboisoro me solia na ka vinaka duadua. A tukuna o Jiova ina matanitu o Isireli ni dodonu me vinaka na isoro era vakacobora me rawa nira “vinakati kina.” (Vunau 22:18-20) Ke dua na tikina e ca ena nodra manumanu, ena sega ni vakadonuya o Jiova na nodra isoro. Kena ikarua, o koya e vakacoboisoro me savasava qai sega ni tauvi duka. Ke sega, ena vinakati me cabora na isoro ni ivalavalala ca me rawa ni vinaka nona veiwекани kei Jiova ni bera ni cabora na isoro e sega ni lavaki. (Vunau 5:5, 6, 15) E bibi dina me vakayacori qori. E vakarota o Jiova ni na muduki tani mai vei ira na tamata ni Kalou o koya e sega ni savasava ke kania na isoro ni veivinakati, e okati kina na isoro e sega ni lavaki. (Vunau 7:20, 21) Ena yasana adua, ke vinaka nona veiwекани kei na Kalou o koya e vakacoboisoro qai sega ni dua na tikina e ca ena nona isoro, ena marautaka vakalevu nona solika.—*Wilika 1 Veigauna 29:9.*

6. Na cava ena vinakati vei ira era vakacoboisoro, cava e bibi kina me muri na ituvatua qori?

VAKACABOISORO NIKUA

⁷ Nikua, e levu era tu vakarau mera vakarabailevutaka nodra veiqraravi vei Jiova, e vakamarautaki koya tale ga qori. Eda na marau nida vuksi ira na tacida. E tukuna e dua na tacida ni sega ni vakamacalataka rawa na marau e vakila ena gauna e vakaitavi kina ena tara Vale ni Soqoni kei na nodra vuksi o ira na vakaleqai ena leqa tubukoso. E kaya: “Niu rai na nodra marau kei na nodra vakavina-vinaka na mataveitacini nira curuma na nodra Vale ni Soqoni vou se nira vuksi ni oti e dua na leqa tubukoso, e dau vakainaki sara ga kina na cakacula kei na sa-saga.”

⁸ Nikua, e levu na ka e cakava na isoqosoko i Jiova me tokoni kina na cakacula i Jiova. Ena 1904, e vola na tacida o C. T. Russell: “Meda vakadeitaka yadua ni digitaki keda na Turaga meda dauniyu ena noda vakayagataka noda gauna, noda dau veivakauqeti, ilavo kei na so tale, da qai vakayagataka vinaka na noda taledi qori me vakacaucautaki kina na noda Turaga.” Eda na rairai vakuai keda meda vakacoboisoro vei Jiova, ia eda

7, 8. (a) Na cava era marautaka o ira na vakuai ira ena vuksi ni Matanitu ni Kalou? (b) Na cava eso na ka e tu vei keda eda rawa ni vakayagataka?

na vakalougaatataki kina vakalevu. (2 Sam. 24:21-24) Vakacava e rawa nida vakayagataka vinaka na veika e tu vei keda?

9 Noda gauna. Dua na ka na levu ni gauna kei na sasaga e caka me vakadewataki qai tabaki na noda ivola, me tara na vale ni soqoni, tuvanaki na soqo lelevu, veivuke ena leqa tubukoso, kei na kena vakayacori e levu tale na itavi bibi. E lekaleka ga e dua na siga, e tukuna gona o Jisu e dua na ivakavuvuli me vuksi keda. Ni talai ratou na nona tisaipele me ratou vunau, a tukuna me ratou kua ni "kidakaka e dua e gaunisala, [me ratou] kua ni mokota." (Luke 10:2-4) Na cava e tauca kina o Jisu na ivakaro qori? E tukuna e dua na vuku ni iVolatabu: "Na nodra dau veikidavaki na kai Natuicake e duidui sara vei keda, nida cuva ga vakalailai, se lululu, ia [era] dau veimoko, era cuva, era tekicuva se davo sara ga ena qele. Na ka kece qo e kania vakalevu na gauna." A sega ni uqeti ira tiko nona imuri o Jisu mera kua ni veikauaitaki. E vuksi ira tiko ga mera raica ni vakaiyalayala ga na gauna e tu vei ira, ena vinakati kina mera vakayagataka vinaka me vakayacori kina na cakacaka bibi sara. (Efeso 5:16) Vakacava e rawa nida muria na ivakavuvuli qori me rawa ni levu na gauna meda tokona kina na cakacaka ni Matanitu ni Kalou?

10 Noda ilavo. E vinakati na ilavo me tokoni kina na cakacaka e vauca na Matanitu ni Kalou. E veiyabaki e vakayagataki e rauta ni tini vakacaca na milioni na dola me baleti ira na ivakatawa daveilakoyaki, painia lavotaki, kei ira na daukaulotu. Me tekivu mai na 1999, sa tara e sivia na 24,500 na Vale ni

9. Na cava eda vulica ena ivakaro i Jisu ena Luke 10: 2-4 me baleta na vakayagataki ni gauna?

10, 11. (a) E vakayagataki vakacava na noda cau me baleta na cakacaka e vuravura raraba? (b) Na ivakavuvuli cava ena 1 Korinica 16:1, 2 e rawa ni vuksi keda?

Soqoni ena veivanua e se vakatorocake-taki tiko. Ia e se vinakati me tara tale e rauta ni 6,400 na Vale ni Soqoni. Ena veivula, rauta ni 100 na milioni na ilavelave ni Vale ni Vakatawa kei na Yadra! era tabaki. E rawa kece qori ena nomuni cau vakalilavo.

11 E vakarautaka na yapositolo o Paula na ivakavuvuli meda muria nida cau. (*Wilika 1 Korinica 16:1, 2.*) A uqeti vakalou me vakayaloqaqataki ira na tacina vakayalo e Korinica mera kua ni waraka sara me cava e dua na macawa mera qai raica se cava e vo, ia mera biuta vaka tiki na ilavo ena itekivu ni macawa qai vakatau ena ka era rawata. Me vaka ga ena imatai ni senitiuri, era sa lalawataka rawa tu na tacida ena gauna qo na ka mera cautaka me vakatau ena kedra ituvaki. (Luke 21:1-4; Caka. 4:32-35) E talei vei Jiova na yalo ni solika va qori.

12 Noda igu kei na taledi. Nida vakayagataka na noda igu kei na noda taledi ena vuku ni Matanitu ni Kalou, ena tokoni keda o Jiova. E yalataka ni na vuksi keda meda kua ni malumalumu. (Aisea 40:29-31) Vakacava eda dau nanuma ni sega ni yaga na kila se na taledi e tiko vei keda me tokoni kina na cakacaka ni Matanitu ni Kalou? Eda dau nanuma ni tiko eso tale era na qarava vinaka na itavi e lesi vei keda? Nanuma tiko o Jiova e rawa ni vakavinakataka na noda taledi, me vaka ga a cakava vei Pisalieli kei Aoliapi.—Lako 31: 1-6; raica na imatai ni iyaloyalo.

13 E vinakata o Jiova meda solia na noda vinaka taucoko, me kua tale ga ni dua na ka e tarova qori. (Vrai. 3:27) Ena gauna sa tara tale kina na valenisoro e Jerusalemi, a tukuna o Jiova vei ira na Jiu mera vakasamatataka vakabibi na ka era

12, 13. Na cava e rawa ni vakavuna mera sega kina ni solia nodra igu taucoko se taledi eso, ia ena vuksi ira vakacava o Jiova?

sa cakava tiko ena kena tokoni na cakacaka. (Akeai 1:2-5) Era sa vakawelei ra qai sega ni raica vakabibi na cakacaka e lesi vei ira. E vinaka gona meda dikeva ke salavata tiko kei na loma ni Kalou na ka eda vakaliuca. Vakacava eda rawa ni ‘vakananuma na noda ivalavala’ me rawa nida vakaitavi vakalevu ena cakacaka ni Matanitu ni Kalou ena iotioti ni veisiga qo?

VAKUAI KEDA ME VAKATAU ENA KA EDA RAWATA

14 Levu era vakaitikotiko ena vanua e dredre kina na bula se takalevu kina na bula dravudravua. E dau veivuke na isoqosoqo me “vakalevutaka” na ka e lailai vei ira na tacida era bula ena veivanua qori. (2 Kor. 8:14) Ia o ira mada ga na tacida era sega ni rawati ira era rai- ca vakabibi na solika. E taleitaka dina o Jiova nira solika ena marau na dravudravua.—2 Kor. 9:7.

15 Ena dua na vanua e Aferika, era dravudravua vakalevu na lewena, eso na tacida ena vanua qori era tea e dua na iwase ni nodra were ra qai volitaka na veika e rawa mai kina me tokoni kina na Matanitu ni Kalou. Ena vanua tiko ga oya, era via veivuke na mataveitacini ena tara ni nodra Vale ni Soqoni. Ia na cakacaka qori ena vakayacori tiko ena gauna ni teitei. Nira via veivuke dina na mataveitacini, era cakacaka ena Vale ni Soqoni ena siga ra qai lai teitei ena yakavi. E tu dina vei ira na yalo ni vakuai ira! Eda lai nanumi ira kina na tacida e Masitonua ena imatai ni senitiuri. Era “dravudravua sara,” ia era kerea mera veivuke ena itavi dokai e vakayacori tiko. (2 Kor. 8: 1-4) Meda ‘solia yadua mada ga na ka e lakovata kei na veivakalougatataki i Jiova vei keda.’—*Wilika Vakarua 16:17.*

14, 15. (a) E uqeti keda vakacava na nodra ivakairaitaki na tacida ena veivanua era sega ni rawati ira?
(b) Na cava meda cakava?

16 Ia e dua na ka meda qaqarauni kina. Me vakataki ira na Isireli makawa, meda vakadeitaka ni na vakadonuya na Kalou na isoro eda cabora vua. E bibi meda dau veiraurautaka na ka, meda qarava kina na itavi bibi e vauca noda vuvale kei na noda sokalou vei Jiova. Ke da solia noda gauna kei na noda iyau ena vukudra na so tale, e sega ni kena ibalebale meda vakaweleweletaka na nodra bula vakayago, vakayalo tale ga na noda vuvale. E vaka ga eda solia tiko na ka e sega ni tu vei keda. (*Wilika 2 Korinica 8:12.*) E dodonu tale ga me dei tiko na noda bula vakayalo, me rawa nida vakadonui tiko ga kina. (1 Kor. 9:26, 27) Meda nanuma tiko, ni gauna eda muria kina na ivakatagedegede vakaivolatabu, ena veivakacegui qai marautaki vakalevu na noda isoro, ena ‘ciqoma vakalevu’ o Jiova.

TALEI NA NODA ISORO

17 Levu na tacida era ‘vaka na isoro waini e liviraki’ ena nodra tokona na cakacaka bibi e vauca na Matanitu ni Kalou. (Fpai. 2:17) Eda vakavinavinakataki ira dina o ira era vakairaitaka na yalo ni solika va qori. Eda vakavinavinakataka tale ga na nodra yalovinaka kei na nodra vakuai ira na nodra lewenivuvale na tacida era liutaka na cakacaka e vauca na Matanitu ni Kalou.

18 Levu dina na cakacaka e vinakati meda tokona kina na veika e vauca na Matanitu ni Kalou. Meda masulaka mada ga da qai vakasamataka kece na sala eda rawa ni vakaitavi kina vakalevu, me vakatau ena keda ituvaki. Meda nuidi nida na vakalougatataki vakalevu ena gauna qo, qai vakalevu sara “ena gauna se bera mai.”—Mari. 10:28-30.

16. Eda na vakadeitaka vakacava ni na ciqoma o Jiova na noda isoro?

17, 18. Na cava o nanuma me baleti ira era vakuai ira ena veika e vauca na Matanitu ni Kalou, na cava e dodonu meda vakasamataka kece?

O bau wilika vinaka na itabataba ni Vale ni Vakatawa era se qai tabaki oti ga? Raica mada ke o rawa ni sauma e vica na taro qo:

**Gauna cava a 'vunau kina o Jisu
vei ira na kabula vakayalo era
vesu tu'? (1 Pita 3:19)**

Kena irairai ena gauna a vakaturi
oti kina o Jisu, a tukuna vei ira na
yalo velavela ni sa voleka mera
na totogitaki.—15/6, tabana e 23.

**Na cava e tolu na ituvaki e rawa
ni vakadredretaka na rawati ni
marau ena ikarua ni vakawati?**

Kena imatai, nomu vakatauvatani
watimu vua na watimu e liu, kena
ikarua, nomu veimaliwai kei ira
na nomu itokani makawa era
sega ni veikilai kei na ikarua ni
watimu; kena ikatolu, dredre mo
nuitaki watimu ni a sega ni yalodina
na watimu e liu.—1/7, tabana e 9-10.

**Gauna cava ena lewai ira kina na
tamata o Jisu mera sipi se me?
(Maciu 25:32)**

Ena gauna ena gole mai kina o
Jisu me lewai ira na tamata ena
veivakararawataki levu, ni sa
vakarusai oti o lotu lasu.—15/7,
tabana e 6.

**Gauna cava era na tagi qai kati-
bati kina o ira na daubeca na lawa
ena vosavakatautauvata me baleta
na witi kei na co ca? (Maciu 13:
36, 41, 42)**

Era na cakava qori ena veivakararawataki levu nira kila nira na
sega ni drotaka na veivakarusai.
—15/7, tabana e 13.

**Gauna cava a vakayacori kina na
vosa i Jisu me baleta na dauvei-
qaravi yalodina e vuku? (Maciu
24:45-47)**

E tekivu ni oti na 1914, sega ni

Penitiko 33 S.K. Ena 1919, sa
lesi na dauveiqraravi me liutaki ira
na tamata, era okati tiko ena
tamata qori na lotu vaKarisito
kece era vakani tiko vakayalo.
—15/7, tabana e 21-23.

**Gauna cava e lesia kina o Jisu na
dauveiqraravi yalodina me lewa na
nona iyau kece?**

Qori ena dua na gauna se bera
mai, donuya na veivakararawataki
levu, na gauna era na taura
kina na nodra icovi vakalomalagi
na dauveiqraravi yalodina.—15/7,
tabana e 25.

**Na iVolatabu e sega ni vola na
yacadra eso, kena ibalebale qori
nira tamata ca se ra tawayaga?**

E sega ni dodonu me va ya noda
rai. Na iVolatabu e sega ni vola na
yacadra eso na tamata era
vinaka kei so era ca. (Ruci 4:1-3;
Maciu 26:18) E tukuni mada ga
vei keda e rua ga na yaca ni agi-
losi yalodina.—1/8, tabana e 10.

**Na cava e vukei ira na 230 na
iVakadinadina era bula mai na
dua na taubale balavu mai na
keba ni veivakararawataki na Sachsenhausen, dina ni a vukei ira
tale ga na Kalou?**

E vakamalumalumutaki ira na
walokai kei na so na mate vei-
tauvi, ia era sega ni cegu ni vei-
uqeti mera toso tiko ga.—15/8,
tabana e 18.

**Na cava e uqeti keda kina na italanoa
ni nodra takosotaka na Isireli
na Uciwai na Joritani mera yaco
ena Vanua Yalataki?**

A dave sara tu ga na uciwai, ia

a tarova o Jiova na kena drodro
me rawa nira takoso na nona
tamata. Sa na bau vakau-
kauataka mada ga na nodra
vakabauta kei na nodra nuitaki
koya, ena uqeti keda tale ga na
italanoa ya.—15/9, tabana e 16.

**Na cava e laurai mai na kena dau
cavuti wasoma ena iVolatabu na
roka?**

Na kena vakayagataki ena iVolatabu
na roka e dusia ni kila
vinaka tu na Kalou ni rawa ni
uqeta na lomada na roka, ena
vukei keda tale ga meda
nanuma kina na ka.—1/10, tabana
e 14-15.

**E vakayacori vakacava nikua na
parofisai ena Maika 5:5 me baleti
ira na tamata turaga kei ira na
ivakatawa?**

Eda kila ni 'vitu na ivakatawa kei
na walu na tamata turaga' era
cavuti ena Maika 5:5 e vaka-
ibalebaletaki vei ira na qase ni
ivavakoso era lesi, era vakayalo-
qaqataki ira na tamata ni Kalou
ena veivakacacani sa voleka e
parofisaitaki tu.—15/11, tabana
e 20.

**Na cava eso na vuna eda gadreva
kina na Kalou?**

Eda vinakata na veidusimaki
vinaka kei na iwali ni leqa, ia e
vakarautaka ruarua qori na
Kalou. E vukei keda meda bula
mamarau, ena vakayacora
tale ga na nona yalayala era tu
ena nona Vosa.—1/12, tabana e
4-6.

*"Na siga ko ya sa na
kenai vakananumi
vei kemudou, ia dou
ia kina na so levu
vei Jiova."* –LAKO 12:14.

O RAWA NI VAKAMACALATAKA?

Na cava a vakaroti vei ira na Isireli nira tiko mai Ijipita me baleta nodra vakavakarau kei na nodra solevutaka na imatai ni Lakosivia?

Na gauna cava a solevutaka kina o Jisu kei ratou nona yapositolo na iotioti ni kanavata ni Lakosivia, na cava e qai yaco ena siga ya?

Na cava eda vulica ena gauna e solevutaki kina na imatai ni Lakosivia kei na itukutuku ena Lako Yani?

'QO ME IVAKANANUMI VEI KEMUNI'

VAKACAVA e tiko e dua na siga o dau vakananuma kina e dua na soqo bibi? Ke o vakawati o na rairai kaya, "na siga au vakamau kina." Eso era na rairai vakasamataka na tikinisiga era vakananuma kina e dua na siga vakairogorogo, me vaka na gauna a tugalala kina na nodra matanitu. Ia o kila e dua na soqo e sa sivia e 3,500 na yabaki na kena vakananumi tiko mai?

² Io, qori na soqo ni Lakosivia. E vakananumi kina na nodra sereki na Isireli mai na nodra vakabobulataki tu e Ijipita. E dodonu mo kauaitaka vakabibi na soqo qori. Na vuna? Ni vauci tiko kina eso na ka bibi me baleta na noda bula. Ia o na rairai tukuna, 'na Lakosivia e nodra solevu ga na Jiu, au sega ni Jiu. Na cava meu kauai kina ena soqo qori?' Ena kilai na vuna ena yatuvosa bibi qo: "O Karisito, na *noda lakosivia*, e sa vakacabori oti." (1 Kor. 5:7) Me rawa nida kila na ibalebale ni vosa qori, e vinaka meda dikeva mada na soqo ni Lakosivia era dau solevutaka na Jiu, kei na sala e veisemati kina na soqo qori kei na dua na ivakaro a soli vei ira kece na lotu vaKarisito.

LAKOSIVIA VUNA E SOLEVUTAKI KINA

³ E vica na drau na milioni na tamata e veiyasa i vuravura era sega ni Jiu, ia era kila na veika e yaco ni bera ni vakayacori na imatai ni Lakosivia. Era na rairai wilika na kena itukutuku ena Lako Yani, rogoca na kena italicanoa, se sarava e dua na iyaloyalo e caka me baleta na italicanoa qori.

⁴ O Jiova a talai Moses kei na tuakana o Eroni me rau kerei Fero me sereki ira na Isireli era vakabobulataki tu e Ijipita me vica vata na yabaki. Ia a bese ni sereki ira na Isireli na iliuli dokadoka kei Ijipita, mani tauca veitaravi o Jiova na kuita ena vanua qori. Ena ikatini ni kuita, oya

1, 2. Na solevu cava mera kauai kina na lotu vaKarisito kece, na vuna?

3, 4. Na cava a yaco ni bera na imatai ni Lakosivia?

na nodra mate na ulumatua kece e Ijipita, sa qai sereki ira na Isireli o Fero.—Lako 1:11; 3: 9, 10; 5:1, 2; 11:1, 5.

5 La ni bera nira sereki na Isireli, na cava a vakaroti vei ira? Qo e donuya tiko na vulaitubutubu ni 1513 B.S.K., ena vula vakaIperiu na Epipi qai kilai e muri me Naisani.* A vakaroti ira na Kalou mera vakavakarau ena ikatini ni siga ni vula qori me baleta na ka mera cakava ena ika14 ni Naisani. Qori ena tekivu ni sa dromu na siga, ni dau tekivu na nodra siga na Iperiu ni cabe qai dromu na siga. Era vakaroti na vuvale yadua mera vakamatea e dua na sipi tagane (se me) ena ika14 ni Naisani, qai boroya na kena dra ena duru ni sogo kei na ulu ni katuba ni nodra vale. (Lako 12:3-7, 22, 23) E dodonu mera kania vata vakavuvale na lami e tavu, na madrai e sega ni vakaleveni kei na so na kakana draudrau. Ena lako sivita na vanua na agilosi ni Kalou me vakamatea na ulumatua kece e Ijipita, ia era na taqomaki na Isireli talairawarawa, oti era na qai sereki. —Lako 12:8-13, 29-32.

6 E dodonu vei ira na Isireli mera dau vakananuma e veiyabaki na nodra sereki mai na veivakabobulataki. E vakaroti ira na Kalou: “Na siga ko ya sa na kenai vakananumi vei kemudou, ia dou ia kina na so levu vei Jiova: sa kenai lesilesi mo dou ia na so levu oqo e na nomudou veitabatamata ka tawa mudu.” Na solevu ni Lakosivia ena vakayacori ena ika14 ni Naisani, oti era na qai soqo tale me vitu na siga. Na walu na siga ni soqo qori e rawa ni vakatokai kece me solevu ni Lakosivia. (Lako 12:14-17; Luke 22:1; Joni 18:28; 19:14) Na solevu ni Lakosivia

* A tekivu vakayagataki na Naisani ena gauna era sereki kina na Jiu mai Papiloni, ena vakayagataki gona ena ulutaga qo na Naisani me imatai ni vula ena nodra ivolanivula na Jiu.

5. Na cava mera vakayacora na Isireli ni bera nira sereki? (Raica na imatai ni iyaloyalo.)

6. Na cava mera vakananuma kina e veiyabaki na Isireli na solevu ni Lakosivia?

sivia e dua na soqo se “ivakananumi” e vakaroti mera solevutaka na Isireli e veiyabaki. —2 Vei. 8:13, *The Bible in Living English*.

7 Me vaka ni Jiu o Jisu kei ratou na nona yapositolo, eratou na talairawarawa tale ga ina Lawa i Mosese me ratou solevutaka e veiyabaki na Lakosivia. (Maciu 26:17-19) Ni oti ga nodratou solevutaka na Lakosivia, a tauyavutaka o Jisu e dua na soqo e vakatokai na iVakayakavi ni Turaga, qai vakaroti ratou nona imuri me ratou dau vakananuma e veiyabaki. Ia na siga cava me vakayacori kina qori?

IVAKAYAKIVI NI TURAGA

—SIGA CAVA ME VAKAYACORI KINA?

8 A tauyavutaka o Jisu na iVakayakavi ni Turaga ni oti ga nodratou solevutaka na iotioti ni Lakosivia, kena ibalebale e tauyavutaka na iVakayakavi ni Turaga ena siga vata ga e solevutaki kina na Lakosivia. Ia o na rairai raica ena so na ivolanivula nikua ni sega ni tautauvata na tikinisiga era solevutaka kina na Jiu na Lakosivia kei na tikinisiga e vakananumi kina na mate i Karisito. Na cava e duidui kina? Ena kilai qori ena ivakaro a tukuna na Kalou vei ira na Isireli ni bera nira solevutaka na Lakosivia. Ni tukuna oti ga ‘mera vakamatea na isoqosoqo taucocko ni Isireli’ na lami, a vakamatatataka sara o Mosese na *gauna cava* ena ika14 ni Naisani mera vakayacora kina qori.—*Wilika Lako Yani 12:5, 6.*

9 E vakamacalataka na ivola *The Pentateuch and Haftorahs* ni tukuna tiko na Lako Yani 12:6, NW ni a vakamatei na lami ena “maliwa ni rua na yakavi.” E volai tale ga qori ena so na ivakadewa ni iVolatabu. Eso

7. Na cava a tauyavutaka o Jisu ni oti ga nodratou solevutaka na Lakosivia?

8. Na taro cava e basika nida dikeva na solevu ni Lakosivia kei na iVakayakavi ni Turaga?

9. Me vaka e tukuni ena Lako Yani 12:6, gauna cava ena vakamatei kina na lami ni Lakosivia? (Raica tale ga na kato “Na Gauna Cava a Vakayacori Kina?”)

NA GAUNA CAVA A VAKAYACORI KINA?

E vola e dua na vuku o Marcus Kalisch (1828-1885) e Jiu o koya: "Na rai vata qori e qai mai vaka-matata-taka o Ebn Ezra [e dua na rapai rogo mai Sipeni, 1092-1167]: 'E dau rua na neimami yakavi; kena imatai, na gauna e dromu kina na siga . . . kena

ikarua, na gauna sa buto kina; qori e taura toka e rauta ni dua na aua, ruasagavulu na miniti,' e rairai veiganiti na ivakamacala qori ra qai vakabauta e levu, okati kina na yavusa na Karaite kei ira na kai Samaria." Na vakamatei ni lami ena itekitekivu ni

ika14 ni Naisani e tautauvata kei na veika era vakaroti kina na Isireli ena Vakarua 16:6, oya me cabori "nai soro ni lako-sivia e na yakavi, ni sa la'ki dromu na mata-ni-siga, e na tiki-ni-siga ko ni a lako tani kina mai Ijipita."—Lako 30:8; Tiko 9:3-5, 11.

tale na ivakadewa ni iVolatabu okati kina na ivola vakajiu na *Tanakh*, e volai kina "ni sa karobo." Eso tale na iVolatabu e volai kina "ena yakavi ni sa karobo," se "ni sa dromu na siga." Koya gona, ena vakamatei na lami ni sa dromu na siga, ia se rarama tiko vakalailai, ena itekivu ni ika14 ni Naisani.

10 Ni toso na gauna, era kaya eso na Jiu ni taura e dua na gauna balavu me vakamatei kina na lami kece qai kau ina valenisoro. Era vakabauta ni Lako Yani 12:6 e tukuna tiko na gauna e sa *cava* kina na ika14 ni Naisani, qori mai na gauna e tekivu kala kina na matanisiga (sivi na sigalevu tutu) kei na gauna e dromu kina ena yakavi. Ke dina qori, na gauna cava ena qai solevutaki kina na kanavata ni Lakosivia? E vola o Parofesa Jonathan Klawans e kenadau ena veika makawa me baleti ira na Jiu: "Ena tekivu na siga vou ni sa dromu na siga, na vakacaboisoro ena vakayacori ena ika14 ni siga, ia na solevu ni Lakosivia kei na laukana ni kakana ena vakayacori ena ika15, *dina ga ni sega ni cavuti na veitaravi ni tikinisiga qori ena Lako Yani*." E vola tale ga: "Na nodra ivola na Rapai . . . e sega mada ga ni *vakamacalataka* na ivalavala ni kena dau solevutaki na Seder [kanavata ni Lakosivia] ni bera ni vakarusai na Valenisoro" ena 70 S.K.—Neitou na matanivola kala.

10. Na cava era tukuna eso me baleta na gauna e vakamatei kina na lami, ia na taro cava e basika?

11 E veiganiti kina meda taroga, Na siga cava a solevutaki kina na Lakosivia ena 33 S.K.? Ni voleka na gauna me "cabori kina na manumanu ni lakosivia," qori ena ika13 ni Naisani, a tukuna na Karisito vei Pita kei Joni: "Drau lako drau lai vakarautaka na kakana ni lakosivia me datou kania." (Luke 22:7, 8) 'Sa qai yaco mai na gauna' me solevutaki kina na kanavata ni Lakosivia, qori ena yakavi ni Lotulevu ena ika14 ni Naisani ni sa dromu na siga. Eratou kania kina na kakana ni Lakosivia o Jisu kei na nona yapositolo, e tauyavutaka tale ga kina na iVakayakavi ni Turaga. (Luke 22:14, 15) Ena bogi tiko ga ya, a vesu qai veilewaitaki. A lauvako o Jisu voleka na sigalevu tutu ena ika14 ni Naisani, qai mate ena yakavi. (Joni 19:14) Koya gona, "o Karisito, na *noda lakosivia*, [a] vakacabori" ena siga ga e vakamatei kina na lami ni Lakosivia. (1 Kor. 5:7; 11:23; Maciu 26:2) A bulu o Jisu ni bera ni tekivu na ika15 ni Naisani.* —Vunau 23:5-7; Luke 23:54.

* Ni oti na siga ni Lakosivia, sa qai tekivu na ika15 ni Naisani, qori na imatai ni siga ni Solevu ni Madrai Segu ni Vakaleveni, e dau siga ga ni Vakacecegu. Ia ena ika15 ni Naisani ena 33 S.K., a tekivu tale ga ena siga qori na siga ni Vakacecegu vakamacawa. Ni rau veidonui na siga ni Vakacecegu ruarua qori ena ika15 ni Naisani ena 33 S.K., e vakatokai kina me Siga ni Vakacecegu "levu." —*Wilika Joni 19:31, 42.*

11. (a) Na cava e sotava o Jisu ena siga ni Lakosivia ena 33 S.K.? (b) Na cava e vakatokai kina na ika15 ni Naisani ena 33 S.K. me Siga ni Vakacecegu "levu"? (Raica na ivakamacala e ra.)

Ni o dikeva tiko kei ira na luvemu na solevu ni Lakosivia,
na cava o rawa ni vakavulica vei ira?

(Raica na parakaravu 14)

NA IVAKANANUMI O RAWA NI VULI KINA

12 Ena imatai ni gauna e solevutaki kina na Lakosivia e Ijipita, a vakarota o Moses ni dodonu mera vakananuma na tamata ni Kalou na solevu qori e veiyabaki me “tawa mudu.” Ena veiyabaki e vakayacori kina na solevu qori, era dau taroga na gone vei nodra itubutubu na vuna era dau vakananuma kina na solevu qori. (*Wilika Lako Yani 12:24-27; Vkru. 6:20-23*) Io, na “ivakananumi” ni Lakosivia e yaga tale ga vei ira na gonelalai.—Lako 12:14.

13 Ni toso na gauna era dau vakavulica na tama vei lvedra na lesomi bibi me baleta na Lakosivia. Dua oya ni o Jiova ena taqomaki ira era qaravi koya. Era vulica na gone ni o Jiova e bula dina, e kauaitaki ira nona tamata, ena taqomaki ira tale ga. E vakadindinataka qori o Jiova ena gauna e vakabulai ira kina na ulumatua ni Isireli ni ‘yaviti ira na kai Ijipita.’

14 Nikua, era na sega ni vakamacalataka e

12, 13. E yaga vakacava vei ira na gone e Isireli na solevu ni Lakosivia?

14. Na cava e rawa nira vakavulici lvedra kina na itubutubu me baleta na Lakosivia?

veiyabaki na itubutubu vaKarisito na ibalebale ni Lakosivia vei lvedra. Ia vakacava o dau vakavulica vei luvemu ni Kalou ena taqomaki ira nona tamata? Vakacava e raica o luvemu ni o vakabauta dina ni o Jiova e se taqomaki ira tiko ga nona tamata nikua? (Same 27:11; Aisea 12:2) Vakacava nomu veivakavulici, e marautaki qai tau ena yalovinaka? Saga mo okata qori ena nomu veivakavulici ke o via vukei ratou nomu vuvale me ratou toso vakayalo.

15 Eso tale na ka eda vulica ena solevu ni Lakosivia, sega wale ga ni nona taqomaki ira nona tamata o Jiova. Eda vulica tale ga ni o Jiova e nodra ivakabula, e ‘kauti ira tani mai Ijipita.’ Vakasamatata mada na veika e okati kina. E liutaki ira na duru o kei na duru bukawaqa. Era taubale ena qele mama ena gauna e wase rua kina na Wasa Damudamu. Nira yaco i tai, era raica ni suka na wai qai luvuci ira na mataivalu ni Ijipita. Nira sa vakabulai era lagata: “Au na sere vei Jiova . . . Na ose kei koya sa vodoka sa biuta ko koya ki na wasawasa. Sa noqu kaukauwa ko Jiova ko koya ka’u sa seretaka, a sa noqu vu-ni-bula ko koya.”—Lako 13:14, 21, 22; 15:1, 2; Same 136:11-15.

16 Ke o itubutubu, o vukei ira tiko na luvemu mera nuitaka ni o Jiova e Dauveivakabulai? Vakacava era raica ena veika o tukuna kei na nomu vakatulewa ni o vakabauta qori? Dou rawa ni vulica ena nomudou Sokalou Vakavuvale na veika eda dikeva ena Lako Yani wase 12-15 qai vakabibitaka na sala e vakabulai ira kina nona tamata o Jiova. Eso na gauna dou rawa ni dikeva na ivakaraitaki ni nona dau veivakabulai o Jiova ena Cakacaka 7:30-36 se Taniela 3:16-18, 26-28. Koya gona, e dodonu meda nuidei ni o Jiova e sega wale ga ni Dauveivakabulai ena gauna makawa. Me vaka nona vakabulai ira nona tamata ena gauna i Moses, ena *vakabulai*

15, 16. Na cava eda vulica me baleti Jiova ena Lakosivia kei na itukutuku ena Lako Yani?

keda tale ga ena gauna se bera mai.—*Wilika 1 Cesalonaika 1:9, 10.*

MEDA NANUMA TIKO

17 Era sega ni vakananuma na lotu vaKarisito dina na nodra Lakosivia na Jiu. Na ivakananumi qori e tiki ni Lawa a soli vei Moses, eda sega ni okati ena Lawa qori. (Roma 10:4; Kolo. 2:13-16) Eda na vakananuma ga na mate ni Luve ni Kalou. Ia e tiko eso na ka eda vulica ena Lakosivia a tauyavutaki mai Ijipita.

18 Na kena boroi na dra ni lami ena duru ni sogo kei na ulu ni katuba ni vale, e kena inaki mera vakabulai kina na ulumatua ni Isireli. Nikua, eda sa sega ni vakacabora na manumanu vua na Kalou—ena tikanisiga ni Lakosivia se dua tale na gauna. Ia e tiko e dua tale na vakacaboisoro e bibi sara, ena rawati kina na bula tawamudu. Na yapositolo o Paula e vakamacalataka na “ivavakoso ni ulumatua era sa volai mai lomalagi.” Kena ibalebale na “dra e kureitaki,” na dra i Jisu, era na vakabulai kina na lotu vaKarisito lumuti. (Iper. 12:23, 24) Ena dra tale ga i Jisu e rawa nira nuitaka kina na bula tawamudu e vuravura na so tale na sipi. E dodonu gona meda vakasamatataki tiko na vosa ni veivakadeitaki qo: “Ena vuku i Luvena ga eda sereki kina ena ivoli, ya na nona dra e vosoti kina na noda cala me salavata kei na loloma levu e solia wale mai na Kalou.”—Efeso 1:7.

19 Era vakaroti na Isireli mera kua ni musuka na sui ni lami ena gauna e vakamatei kina ena Lakosivia. (Lako 12:46; Vkr. 9:11, 12) Ia vakacava na “Lami ni Kalou” a solia nona bula me keda ivoli? (Joni 1:29) A lauvako ena kaunirarawa kei na rua na daubasulawa. Era kerea na Jiu

17, 18. Na cava e uasivi kina na dra i Jisu ni vatauvatani kei na dra ni lami ena imatai ni Lakosivia?

19. Na sala e vakamatei kina na lami ni Lakosivia, e vakanuideitaki keda vakacava me baleta na parofisai ena iVolatabu?

vei Pailato me musu na suidratou na turaga eratou rube tu. E caka qori me ratou mate totolo kina, me kua ni dua e rube tiko ni bera na ika15 ni Naisani, ni solevutaki kina e rua na siga ni Vakacecegu. Era mani musuka na sotia na yavadrau na daubasulawa, ia “nira lako yani vei Jisu, era raiaca ni sa mate tu, era mani sega ni musuka na yavana.” (Joni 19:31-34) E tautauvata qori kei na veika e vakayacori ina lami ni Lakosivia, na lami e “iyaloyalo ga” ni ka ena vakayacori ena ika14 ni Naisani, 33 S.K. (Iper. 10:1) Kena ikuri, na veika qori e vakayacori kina na veivosa na Same 34:20. E dodonu gona meda nuitaka ni na vakayacori na parofisai ena iVolatabu.

20 Ia e tiko na ka e duidui kina na solevu ni Lakosivia kei na iVakayakavi ni Turaga. Qori e dusia ni solevu ni Lakosivia era dau vakayacora na Jiu, e sega ni vakatayaloyalotaka na ivakaro a tukuna na Karisito vei ratou nona tisaipeli me ratou vakayacora ena ivakananumi ni nona mate. Ena gauna era se tiko kina na Isireli e Ijipita, era kania na lewe ni lami, ia era sega ni gunuva na kena dra. E duidui qori mai na veika e vakarota o Jisu vei ratou nona tisaipeli me ratou cakava. E kaya, o ira era na veiliutaki “ena matanitu ni Kalou” mera vakayagataka na madrai kei na waini, e *vakatayaloyalotaka* na yagona kei na nona dra. Ena vakamatatataki qori ena ulutaga e tarava.—Mari. 14:22-25.

21 E sega ni vakabekataki ni solevu ni Lakosivia e tiki bibi ni nodra bula na tamata ni Kalou ena gauna ya, da qai rawa ni vulica kina e levu na ka yaga. Era dau ‘vakananuma’ ga na Jiu na solevu ni Lakosivia, ia e dodonu meda kila qori na lotu vaKarisito da qai muria na ka eda vulica kina, ni ‘vakavuna na Kalou na iVolatabu.’—2 Tim. 3:16.

20. Erau duidui vakacava na solevu ni Lakosivia kei na iVakayakavi ni Turaga?

21. Na cava e bibi kina meda kila na veika me baleta na solevu ni Lakosivia?

*"E vakavinavinakataka,
e tikica [na madrai],
qai kaya: 'Qo e vaka-
ibalebaletaka na
yagoqu e soli ena
vukumudou. Dou dau
cakava qo mo dou
vakananumi au kina.'*"

–1 KOR. 11:24.

O NA SAUMA VAKACAVA?

E cakacakataki vakacava
na tikinisiga ni iVakananumi?

Na cava e vakatakarakarataka
na madrai kei na waini ena
iVakayakavi ni Turaga?

Na cava e bibi kina meda tiko
ena iVakananumi, se mani cava
noda inuinui?

'DOU CAKAVA QO MO DOU VAKANANUMI AU KINA'

ERA raica na yadra e Jerusalemi na vula vou. A tukuni qori vei ira na lewe ni Sanadrini, ra mani vakarota kina ni sa tekivu na vula vou, na Naisani. E veitukuniyaki na itukutuku qori ena kena waqa na buka me ivakatakila-kila, ra talai tale ga eso. Era kila gona na yapositolo ni sa voleka na solevu ni Lakosivia. Era na rairai vakasamataka tale ga ni na vinakata o Jisu me gole i Jerusalemi ni bera na solevu qori.

² Ena gauna qori, a tiko o Jisu kei na nona yapositolo e Peria (tai ni Joritani), ni bera ni gole ena iotioti ni nona ilakolako e Jerusalemi. (Maciu 19:1; 20:17, 29; Mari. 10:1, 32, 46) Ni sa kilai ga na imatai ni siga ni vula vakaJiu na Naisani, ena qai vakayacori na Lakosivia ni oti e 13 na siga, qori ni sa dromu na siga ena ika14 ni Naisani.

³ Ena vakayacori na iVakayakavi ni Turaga ni sa dromu na siga ena ika14 ni Epereli, 2014, e veidonui qo kei na tikinisiga ni Lakosivia. Oya e siga lavotaki vei ira na lotu vaKarisito dina kei ira na tataleitaki. Na vuna? E tukuni ena 1 Korinica 11:23-25: "[Ena] bogi me soli yani kina . . . o Jisu, a taura mada e dua na madrai, e vakavinavinakataka, e tikica, qai kaya: 'Qo e vakaibalebaletaka na yagoqu e soli ena vukumudou. Dou dau cakava qo mo dou vakananumi au kina.' E cakava tale ga qo ena bilo."

⁴ E macala ga ni o na tiko ena soqo a tukuna o Jisu mera vakananuma e veiyabaki na nona imuri. E vinaka mo taroga ni bera na soqo qori: 'Meu vakavakarau vakacava ina yakavi oya? Na cava ena vakayagataki kina? Na ituvatuvu cava ena muri ena soqo qo? Na cava me bibi kina vei au na soqo qo kei na ka e vakayagataki kina?'

1, 2. Na cava era na rairai vakasamataka na yapositolo ni bera ni gole o Jisu ena iotioti ni nona ilakolako e Jerusalemi?

3. Na cava mera kauaitaka kina na lotu vaKarisito na tikinisiga ni Lakosivia?

4. (a) Na cava eda na rairai taroga me baleta na iVakananumi?
(b) E cakacakataki vakacava na tikinisiga ni iVakananumi e veiyabaki? (Raica na kato "iVakananumi ena 2014.")

NA MADRAI KEI NA WAINI

5 Ni tukuna o Jisu vei ratou na yapositolo me ratou vakarautaka e dua na rumu me caka kina na kanavata ni Lakosivia, a sega ni tukuna me ukutaki vakasivia; de dua a vinakata me dua ga na rumu veiganiti, e savasava qai rauti ratou na sureti kina. (*Wili-ka Marika 14:12-16.*) Eratou na vakarautaka eso na iyaya me vakayagataki ena kana, wili kina na madrai sega ni vakaleveni kei na waini damudamu. Ni oti na kanavata ni Lakosivia, sa qai vakamacalataka o Jisu na madrai kei na waini.

6 A qai vola e muri na yapositolo o Maciu a tiko tale ga ena yakavi oya: "E taura e dua na madrai o Jisu, ni masulaka oti, e tikica, solia vei iratou na tisaipeli qai kaya: 'Dou taura, dou kania.'" (Maciu 26:26) A sega ni vakaleveni na "madrai," me vaka ga a vakayagataki ena Lakosivia. (Lako 12:8; Vkru. 16:3) A buli na madrai mai na falawa e caka mai na witi kei na wai, a sega ni vakaleveni se vakai-

-
5. Na cava a tukuna o Jisu me vakarautaki me baleta na iotioti ni Lakosivia kei ratou na yapositolo?
 6. (a) Ni oti na kanavata ni Lakosivia, cava e tukuna o Jisu me baleta na madrai? (b) Na madrai vakacava e vakayagataki ena iVakananumi?

saluaki ena so na ka me vaka na masima. Ena sega ni tubu na madrai ni sega ni vaka-leveni. E sega ni dua tale na ka e waki vata, e mamaca, e vaka na bisikete, qai tikici rawarawa. Ena gauna qo, ni bera na iVakananumi era na rairai kerea na qase ni ivavakoso e dua me bulia na madrai mai na falawa e caka mai na witi kei na wai, qai tavu ena itavuteke e vakawaiwai vakalailai. (Ke sega na falawa e caka mai na witi, e rawa ni vakayagataki na falawa e caka mai na raisi, varile, sila, se dua na covuata va qori.) Se rawa ni vakayagataki na kedra madrai na Jiu e sega ni vakaleveni e vakatokai na *matzoth*, e sega ni biu kina na covuata a toni tu ena wai qai sigani, na yaloka, se varasa.

7 E tomania o Maciu: "E taura . . . na bilo [o Jisu], ni masulaka oti, e solia vei iratou qai kaya: 'Dou gunu kece kina.'" (Maciu 26: 27, 28) E taura tiko qori o Jisu na bilo waini damudamu. (Qori e sega ni wai ni vuani-vaini e se qai beti ga, ni se oti makawa sara na tamusuki ni vuani-vaini.) A sega ni vakayagataki na waini ena imatai ni kanavata ni

-
7. Na cava a taura tu o Jisu ena iVakayakavi ni Turaga, na waini vakacava e rawa ni vakayagataki nikua ena iVakananumi?

IVAKANANUMI ENA 2014

Ena veivula, e dau wavolita na noda vuravura na vula. E tiko na gauna ena dua na vula, ena lako kina ena kedrau tadrua na vuravura kei na matanisiga na vula. Qori na gauna e vakatokai kina me "vula vou," qai rawa ni laurai mai vuravura ni oti e 18 ina 30 na aua.

Ena laurai na vula vou e Jerusalemi ena vula-itubutubu, qori na gauna e tautauvata kina na balavu ni siga kei na bogi, me rau ya12 na aua. Koya gona ena 2014, na vula vou e volekata duadua na vulaitubutubu qori, ena donumaka tiko na ika30 ni Maji ni vo e 15 na miniti me 9 ena bogi e Jerusalemi. Oti e 21 na aua, ena dromu tale na siga e Jerusalemi (ika31 ni Maji). E kena irairai ni na sega ni laurai ena gauna oya

na vula. De dua ni dromu na siga ena 1 Epereli, ena bau laurai vakalailai na vula ena imatai ni gauna e Jerusalemi. Nida vakatotomuria gona na iwalewale era dau vakayagataka na Jiu ena gauna makawa, eda rawa ni kaya ni tekivu na imatai ni Naisani ni dromu na siga ena 1 Epereli.

Era sa kila rawa qo na ivavakoso kece ni iVakadinadina i Jiova e veiyasa i vuravura ni na tekivu na ika14 ni Naisani ni dromu na siga ena Moniti, ika14 ni Epereli, 2014. Sa na via tau-coko kina na vula ena gauna qori.—Ke o via kila eso tale na ka me baleta na kena cakacakataki na ika14 ni Naisani e veiyabaki, raica na Watchtower ni 15 June, 1977, tabana e 383-384.

Eratou vakayagataka na yapositolo na waini e vakatakarakarataka na dra ni veiyalayalati i Jisu
(Raica na parakaravu 11, 12)

Lakosivia e Ijipita, ia a sega ni vakatabuya o Jisu me vakayagataki ena Lakosivia. A vakayagataka mada ga eso na waini ena iVakayakavi ni Turaga. Oya na vuna e vakayagataki tale ga kina na waini ena nodra iVakananumi na lotu vaKarisito. Me vaka ga na kena sega ni vinakati me waki vata kei na dra i Jisu e dua tale na ka me nanumi ni na yaga kina vakalevu, na waini tale ga e vakayagataki e sega ni waki kei na alakaolo se vakaisaluaki. Me vakayagataki ga na waini damudamu e sega ni waki kei na dua tale na ka, na waini e caka ga e vale se na kena e voli me vaka na *Beaujolais*, *Burgundy*, se *Chianti*.

IBALEBALE NI MADRAI KEI NA WAINI

8 E vakamatatataka na yapositolo o Paula ni o ira tale ga na lotu vaKarisito mera vakananuma na iVakayakavi ni Turaga, sega ni o iratou ga na yapositolo. E vola vei ira na tacina vakayalo e Korinica: "Ni vakadewataka vei au na Turaga, au vakaraitaka tale ga vei

8. Na cava era raica kina vakabibi na lotu vaKarisito na ibalebale ni madrai kei na waini?

kemuni, . . . na Turaga o Jisu, a taura mada e dua na madrai, e vakavinavinakataka, e tikica, qai kaya: 'Qo e vakaibalebaletaka na yagoqu e soli ena vukumudou. Dou dau cakava qo mo dou vakananumi au kina.'" (1 Kor. 11:23, 24) Sa rauta mera vakayacora tiko ga nikua na lotu vaKarisito na soqo lavatiki qo e veiyabaki ra qai raica vakabibi na ibalebale ni madrai kei na waini.

9 Era tukuna eso na daulotu ni a tukuna sara ga o Jisu: 'Qo na yagoqu,' era vakabauta gona ni a vuki vakacakamana na madrai me yagona. Ia qori a sega ni yaco dina.* O Jisu a tu sara tu ga ena matadratou na yapositolo yalodina, a tu tale ga ekea na madrai sega ni vakaleveni me ratou na kania. A vosa

* E tukuna e dua na vuku ni Jamani o Heinrich Meyer: "E laurai . . . ni se sega ni tikici na yagoi Jisu (se bula tiko), se bera tale ga ni vakadavei na nona dra, e sega ni rawa ni nanuma kina e dua vei ratou na vulagi [ratou na yapositolo] . . . ni ratou sa kania *dina* tiko na yagona na Turaga ratou qai gunuva *sara ga* na nona dra, ena sega [gona] ni vinakata o Jisu me ratou taura cala na ibalebale ni vosa rawarawa a tauca."

9. Na rai cala cava a tiko vei ira eso me baleta na madrai a vakayagataka o Jisu?

tiko gona vakaibalebale o koya, me vaka ga a cakava ena levu na gauna.—Joni 2:19-21; 4:13, 14; 10:7; 15:1.

10 Na madrai eratou raica, ratou qai vakarau vakayagataka na yapositolo e *vakaibalebaletaka* na yagoi Jisu. Na yago cava? Ni a tikica na madrai o Jisu qai sega ni ramusu e dua na nona sui, era nanuma kina ena dua na gauna na dauveiqraravi ni Kalou ni madrai e vakaibalebaletaka “na yagoi Karisito,” na ivavakoso vaKarisito lumuti. (Efeso 4:12; Roma 12:4, 5; 1 Kor. 10:16, 17; 12:27) Ia ni toso na gauna, e vakadeitaki ena vakekeli kei na iVolatabu ni madrai e vakaibalebaletaka na yagona vakatamata o Jisu. A “vakararawataki na yagoi” Jisu, a vakoti mada ga. Ena iVakayakavi gona ni Turaga, na madrai e *vakatakarakarataka* na yagona vakatamata o Jisu, a ‘colata kina na noda ivalavalca.’ —1 Pita 2:21-24; 4:1; Joni 19:33-36; Iper. 10: 5-7.

11 Qori e vukei keda meda kila na ka a tukuna o Jisu me baleta na waini. E tukuni ena iVolatabu: “E cakava tale ga qo ena bilo, ni sa vakayagataka oti na ivakayakavi, e qai kaya: ‘Na bilo qo e vakaibalebaletaka na veiyalayalati vou e vakadeitaki ena noqu dra.’” (1 Kor. 11:25) E levu na iVolatabu e tautauvata na vosa era vakayagataka kei na ilave-lave ni iVolatabu i Robert Young: “Na bilo qo e veiyalayalati vou ni noqu dra.” Vakacava a veiyalayalati vou sara ga na bilo a taura tu o Jisu? Seg. Na vosa “bilo” e vakaibalebaletaka na ka e tiko e loma ni bilo—na waini. Na cava a tukuna o Jisu ni *vakaibalebaletaka* se *vakatakarakarataka* na waini? Nona dra vakadavei.

12 Eda wilika ena Kospeli i Marika na ka e tukuna o Jisu: “Qo e vakaibalebaletaka na noqu ‘dra ni veiyalayalati,’ ena vakadavei

10. Na cava e vakaibalebaletaka na madrai e vakayagataki ena iVakayakavi ni Turaga?

11, 12. (a) Na cava a tukuna o Jisu me baleta na waini? (b) Na cava e *vakatakarakarataka* na waini e vakayagataki ena iVakayakavi ni Turaga?

ena vukudra e lewe levu.” (Mari. 14:24) Io, na dra i Jisu ena “vakadavei me vosoti kina na nodra ivalavalca e levu.” (Maciu 26:28) E veiganiti kina me *vakatakarakarataka* sara ga na dra i Jisu na waini damudamu. Na dra oya eda sereki kina ena ivoli, me “vosoti kina na noda cala.”—*Wilika Efeso 1:7*.

IVAKANANUMI NI MATE I KARISITO

13 Na cava mo namaka ena imatai ni gauna o tiko kina ena nodra iVakananumi na iVakadinadina i Jiova? Ena totoka qai savasava na vanua ena caka kina na soqo me rawa nira marautaka kece o ira na tiko kina. Ena rawarawa ga na tuva ni senikau, ena sega ni ukutaki vakasivia, ena sega tale ga ni vaka e dua na pati. Ena vakamacalataka vakamatata ena veidokai e dua na qase ni ivavakoso matua na ka e tukuna na iVolatabu me baleta na soqo qo. Ena vukei keda meda kila na ka e cakava ena vukuda o Karisito. A mate me keda ivoli meda rawata kina na bula.—*Wilika Roma 5:8-10*.

14 Ena vakamacalataka o koya e vunau e rua na nodra inuinui na lotu vaKarisito e tukuni ena iVolatabu. Na imatai ni inuinui oya na veiliutaki kei Karisito e lomalagi, qori era nuitaka ga e dua na iwiliwili lailai era imuri i Karisito, me vakataki ratou na yapositolo yalodina. (Luke 12:32; 22:19, 20; Vkta. 14:1) Na ikarua ni inuinui e baleti ira na vo ni lotu vaKarisito era qarava tiko na Kalou ena yalodina nikua. Era nuitaka na bula tawamudu ena vuravura parataisi. Sa na qai vakayacori na inaki ni Kalou e vuravura me vaka ga e caka tiko mai lomalagi, era sa masulaka voli mai vakedede na lotu vaKarisito. (Maciu 6:10) E vakamatatataki tale ga ena iVolatabu na ituvaki totoka era na marautaka me tawamudu.—Aisea 11:6-9; 35:5, 6; 65:21-23.

13. Vakamacalataka na sala e vakananumi kina na mate i Jisu e veiyabaki.

14. Na inuinui cava ena vakamacalataki ena iVakananumi?

15 Ni voleka ni oti na nona ivunau na qase ni ivavakoso, ena qai vakaraitaka mai ni sa gauna me vakayacori kina na ka a tukuna o Jisu vei ratou na nona yapositolo. Me vaka e sa vakamacalataki oti mai, ena vakayagataki na madrai sega ni vakaleveni kei na waini damudamu. Qori ena rairai biu tiko ena dua na teveli e voleka vua e vunau. Ena cavuta e dua na tikinivolatabu me baleta na ka a tukuna o Jisu kei na ka a cakava ena gauna a tauyavutaka kina na soqo qo. Kena ivakaraitaki, eda wilika ena ivolatukutuku i Maciu: "E taura e dua na madrai o Jisu, ni masulaka oti, e tikica, solia vei iratou na tisaipeli qai kaya: 'Dou taura, dou kania. Qo e vakabalebaletaka na yagoqu.'" (Maciu 26:26) E tikica na madrai sega ni vakaleveni o Jisu me rawa ni veisoliyaka vei ratou na yapositolo eratou dabe tiko ena yasana ruarua. O na raica ena iVakananumi ena ika¹⁴ ni Epereli eso na madrai sega ni vakaleveni sa tikici rawa tu ra qai biu tu ena veleti me veisoliyaki.

16 Ena veirauti na veleti e vakayagataki me rawa ni veisoliyaki ena dua ga na gauna lekaleka vei ira kece na tiko ena iVakananumi. Ena sega ni vereverea na ka e caka. Ena dua ga na masu lekaleka, oti sa na veisoliyaki sara vakamatau na veleti, me veiganiti qori kei na vanua e caka kina na soqo. E vica ga (se kena irairai e sega sara ga ni dua) ena kania na madrai, me vaka a yaco ena gauna a veisoliyaki kina na madrai ena levu na ivavakoso ena iVakananumi ni 2013.

17 Ena vakamacalataka tarava o koya e vunau na ka e vola o Maciu: "E taura . . . na bilo [o Jisu], ni masulaka oti, e solia vei iratou qai kaya: 'Dou gunu kece kina; qo e vakabalebaletaka na noqu "dra ni veiyalayalati," ena vakadavei me vosoti kina na nodra ivalavala ca e levu.'" (Maciu 26:27, 28) Ni muri na ivakarau qori, ena dua tale na masu, ra qai veisoliyaki na "bilo" waini damu-

15, 16. Na cava e dau caka ena madrai ena iVakayakavi ni Turaga?

17. Ena muri vakacava ena iVakananumi na ka e tukuna o Jisu me baleta na waini?

damu vei ira kece na tiko ena iVakananumi.

18 E levu vei ira na tiko ena iVakananumi era na sega ni vakayagataka na waini kei na madrai, era na veisoliyaka ga baleta e tukuna o Jisu ni o ira ga na veiliutaki kei koya ena Matanitu vakalomalagi era na vakayagataka. (*Wilika Luke 22:28-30; 2 Tim. 4:18*) O ira na kena vo era na vakaraitaka nodra doka na soqo ena nodra tiko sara ga kina. E vakaraitaka tale ga qori na levu ni nodra vakamareqeta na bibi ni isoro i Jisu. Era rawa ni vakasamataka ena iVakananumi na veivakalougatataki era na marautaka ena vuku ni isoro ni veivoli i Jisu. Era nuitaka mera maliwai ira na "isoqosoqo levu" era bulu sivia na "veivakararawataki levu" sa roro tiko mai. Qori o ira na dausokalou era sa "savata na nodra isulu balavu ra qai vakavulavulataka ena dra ni Lami."—Vkt. 7:9, 14-17.

19 Eda dau vakavakarau na iVakadinadina i Jiova e veiyasa i vuravura ina soqo lavo-taki qo. Ni se vo tu e vica na macawa, eda na veisureti ena kena levu e rawa. Ni vo tale ga e vica na siga me caka na iVakananumi, e levu vei keda ena wilika ena iVolatabu na ka a cakava o Jisu kei na ka a yaco ni bera na iVakayakavi ni Turaga ena 33 S.K. Eda na tuvanaka rawa eso na ka me caka meda kua ni calata kina na soqo qo. Ena vinaka meda totolo yani ni bera ni tekivu na sere kei na masu, me rawa nida kidavaki ira na vulagi da qai kua ni calata na porokaramu taucoko. Ena yaga dina vei keda kece na lewe ni ivavakoso kei ira na vulagi na noda raica tiko na noda iVolatabu ni vakamacalataki na veitikina bibi. E bibi sara oya, noda tiko ena iVakananumi e dusia nida vakavina-vinakataki mai vu ni lomada na isoro i Jisu da qai talairawarawa ina nona ivakaro: "Dou dau cakava qo mo dou vakananumi au kina." —1 Kor. 11:24.

18. Na cava e se bibi ga kina meda tiko ena iVakananumi ke mani vica ga se sega sara ga ni dua e vakayagataka na madrai kei na waini?

19. Na cava meda cakava meda vakavakarau kina, me yaga tale ga vei keda na iVakayakavi ni Turaga?

Ni Takali na Kemu iSa

E MATATA vakasigalevu na ka e kaya na iVolatabu: O tagane me 'lomani watina me vaka ga nona lomani koya.' Na yalewa tale ga e dodonu "me dokai watina vakalevu." E dodonu me rau cakacaka vata me vaka rau "lewe dua ga." (Efeso 5: 33; Vkte. 2:23, 24) Toso na gauna, ena kaukaua na kedrau ivau kei na nodrau veilomani. Na nodrau bula na veiwatini ena vaka ga na veiqaliqali ni rua na waka ni kau ena nodrau veivolekati.

Ia vakacava ke takali e dua na isa ni vakawati? Sa na cavuka eke a na kedrau ivau. O koya e se bula tiko ena vakila na rarawa, galili, de dua ena cudru se ora na lomana. Ena loma ni 58 na yabaki a vakawati tu kina o Daiana, e kilai ira e levu sa takali na kedra isa.* Ia na gauna e takali kina o watina, e tukuna: "Au sega ni vakila tu qo e liu. O na sega ni kila na veika e vakilai kina vakavo ke o sotava sara ga."

VAKA E SEGA NI OTI NA RARAWA

Era tukuna eso na daunivakadidike ni dau sivia na lomabibi ena gauna e takali kina e dua na isa ni vakawati. Era duavata kei na tikina qori o ira sa takali na watidra. O Millie a takali ena vica na yabaki sa oti o watina, e tukuna ena gauna sa yada kina, "Au vaka sara ga na lokiloki." E vakinibalebaletaka o koya na ka e vakila ni takali na kena isa, e 25 na yabaki na nodrau vakawati.

A nanuma tu o Susan ni sa sivia tale na nodra lolosi na yada e vakayabaki na nodra rarawataka

* Sa veisau eso na yaca.

O Jiova ena vukei iko ena veisiga
mo vosota na nomu lolosi

tu na mate nei watidra. A qai takali o watina ni oti e 38 na yabaki na nodrau vakamau. Sa sivi e 20 na yabaki nona takali, ia e tukuna, "Au dau vakasamataki koya e veisiga." E dau tagi ena levu ni nona nanumi koya.

E tukuna na iVolatabu ni sega ni marautaki na nona takali e dua na isa ni vakawati, qai taura na gauna me seavu kina na rarawa qori. Ena gauna e takali kina o Sera, e 'yasovaki koya qai tagicaki koya' na watina o Eparama. (Vkte. 23:1, 2) E vakabauta o Eparama na veivakaturi, ia dua na ka na nona rarawa ni takali nona daulomani. (Iper. 11:17-19) Na gauna tale ga e takali kina o Rejeli, e dredre vei Jekope me guilecavi koya. E dau talanoataka vei ratou na luvena na veika vinaka me baleti Rejeli.—Vkte. 44:27; 48:7.

Na cava eda vulica mai na rua na ivakaraitaki vakaivolatabu qori? Ni takali e dua na isa ni vakawati, e taura na gauna me seavu na rarawa era dau vakila na watidra. Meda kua ni raica nodra tagi se

rarawa me ivakaraitaki ni malumalumu, ia meda raica ni qori na ka e dau yaco ni takali na kena isa e dua. De dua era gadreva tu ena dua na gauna balavu meda veivakacegui da qai tokoni ira.

SASAGA ENA VEISIGA YADUA

E sega ni rawarawa mera lesu tale ina bula vaka-dawai o ira sa takali na kedra isa. Na dede ni nodrau vakawati e dua na veiwatini, sa na kila o tagane na sala me vakacegui watina kina, me vakayaloqaqataki koya ni rarawa se yalolailai. Ia ni takali o tagane, sa yali tale ga eke a o koya e dau-veivakacegui qai dauloloma. E va tale ga qori o yalewa, na balavu ni gauna e vakawati kina ena kila o koya na sala me karona qai vakamarautaki watina kina. Na nona itovo, nona dau vosa vaka-yalovinaka, kei na nona dau kauaitaka na veika e gadreva kei na veika e vinakata o watina e sega ni vakatauvatani rawa ina dua na ka. Ia ke takali o yalewa, ena galili sara ga o tagane. Koya gona, eso vei ira e takali na kedra isa era dau veilecayaki ra qai lomaleqa. Na ivakavuvuli vakaivolatabu cava ena vukei ira mera vakila na vakacegu kei na marau?

"Mo kua sara ni lomaocaocataka na siga nimataka, ni veisiga yadua ena tu vata kei na kena lomaocaoca. Na siga yadua e sa dui tu ga na kena ca." (Maciu 6:34) Na vosa qori i Jisu e dau vakaibalebaletaki vakalevu ena veika eda gadreva ena noda bula, ia e sa vukei ira e levu mera vosota na nona takali e dua era lomana. A vola e dua na turaga o Charles ni oti e vica na vula na takali i watina: "Au se nanumi Monique tiko ga vakalevu, eso na gauna e vaka me sa sega ni oti rawa. Ia au kila ni oya na ka e dau yaco, ena seavu tale ga na noqu rarawa ni toso na gauna."

Io, a vinakati vei Charles me vosota tiko "ni toso na gauna." A vakayacora vakacava qori? E tukuna, "Ena veisiga yadua au vosota rawa ena veivuke i Jiova." E sega ni vakalaiva o Charles me vakayalo-lailaitaki koya na lolosi. E sega ni yali vakasauri na lolosi e vakila, e sega tale ga ni vakamalumalumutaki koya. Ke sa takali na kemu isa, saga ena veisiga yadua mo vosota na nomu lolosi. O sega ni kila na veika vinaka se na veivakayaloqaqataki o na sotava ena veisiga.

E sega ni inaki taumada i Jiova meda mate, e ‘cakacaka ga ni Tevoro.’ (1 Joni 3:8; Roma 6:23) O Setani e vakabobulataki ira na tamata, e vakavuna tale ga me sega nodra inuinui, ena nona vakayagataka na mate kei na rerevaki ni mate. (Iper. 2:14, 15) E marau o Setani ni dua e yalolailai qai nanuma ni na sega ni vakila na marau kei na vakacegu ena gauna qo kei na vuravura vou ni Kalou. Koya gona, ni yalolailai e dua ena nona lolositaka na takali ni kena isa, qori e vu mai na ivalavala ca i Atama qai dua na ivadi i Setani. (Roma 5:12) Ena vakaotia o Jiova na leqa e vakavuna o Setani, ena nona vakaotia na meca naba dua o mate. E levu era sa sereki mai na veivakabobulataki i Setani, okati

kina o ira sa takali na kedra isa, de dua o iko tale ga.

Ena vakilai na veisau ena ivakarau ni nodra veimaliwai ena gauna ena yaco kina na veivakaturi e vuravura. Vakasamataka mada na gauna era na vakaturi kina o ira na itubutubu, ira na tukada, kei na so tale na weka qai vakalesui vakamalua na bula uasivi vei ira, na luvedra, kei na makubudra. Ena sega tale na qase. De dua ena gadrevi vei ira na itabagone ena gauna ya mera veisautaka na ivakarau ni nodra rai me baleti ira na nodra qase. Vakacava eda vakabauta ni veiveisau qori e vakayacori me vinaka kina na bula ni kawatamata?

E levu na taro eda na rairai vakasamataka tiko me baleti ira na vakaturi, me vakataki ira e rua se

Vakayaloqaqataki Ira Era Lolosi

Ni oti toka e dua na gauna nona takali e dua na lotu vaKarisito vakawati, levu era na rairai gole tiko yani vei watina mera lai vakacegui koya, mera vukei koya tale ga ena so na ka e vinakata. Kena ivakaraitaki, ena rairai taleitaka e dua na yada nira kauaitaki koya nona lewenivuvale, wekana se na nona itokani. Ia ena taura toka na gauna me seavu na nona lolosi, ena gadreva tiko ga na veivakacegui kei na veitokoni. E tukuna na iVolatabu: “Sa loloma tiko e na veigauna kece na wekana na tamata, ka sa vaka na tacina e na gauna ni rarawa.”—Vkai. 17:17.

Na cava o na tukuna vua e dua e lolosi? Qo na ka e veidusimaki kina na iVolatabu: “Moni duavata kece ena nomuni rai, ni kauaitaki ira era vakaleqai, ni veilomani vakaveitacini, ni veinanumi, ni yalomalumalumu.” (1 Pita 3:8) De dua ena sega ni bula vinaka na lotu vaKarisito e takali na kena isa. Ena rairai sega gona ni vinaka meda tauca na vosa me vaka “O vakacava tiko?” se “O bulabula vinaka tiko?” dina ni vinaka na nomu inaki. Ena rairai nanuma o koya, ‘O sega sara tu ga ni kila na kequ ituvaki’ se ‘O nanuma ni

vinaka tu na kequ ituvaki ena gauna va qo?’ E vinaka cake mo tukuna “Au marau sara ga niu raici iko,” se “E uqeti au sara ga na noqu raici iko ena soqoni.”

O rawa ni sureti koya mo drau lai vakayagataka vata e dua na kakana lailai se drau taubale. O Marcos, sa takali na watina, a vakacegui koya nodra dau veisiko yani nona itokani. Cava e dau veivosakitaki? E tukuna: “Sega ni veivosakitaki vakalevu na leqa au sotava tiko, ia keitou dau veivakayaloqaqataki ga.” E tukuna o Nina, e yada: “Era dau tauca na noqu itokani na vosa veiganiti ena kena gauna donu. So na gauna era sega ni tukuna e dua na ka, ia era tu ga vata kei au.”

Ke via veitalanoataka o koya e lolosi na veika e sotava, vakarorogo vakavinaka, mo vosovoso tale ga. Kua ni siova e levu na ka ena nomu vakatarogi koya. Kua ni vakalewai koya. E sega ni gadrevi mo vakasalataki koya e lolosi ena sala me lolosi kina se me vakacava na kena balavu. Kua ni yalolailai ke sega ni vinakata o koya mo veisiko yani. O rawa ni lai raici koya ena dua tale na gauna. Ia mo lomani koya tiko ga.—Joni 13:34, 35.

O Dau Lomatarotarotaka tu na Veigauna se Bera Mai?

E kena ivakarau ga meda dau veinanu-yaka na veika e yalataku tu o Jiova. E dau vakasamataka o Eparama na yalayala i Jiova me solia vua e dua na luvena gone-tagane. A uqeti koya o Jiova me vosovoso, a qai yaga dina nona vosovoso na turaga yalodina qori.—Vkte. 15:2-5; Iper. 6:10-15.

Ena gauna a tukuni kina vei Jekope ni sa takali na luvena o Josefa, dua na ka nona nanumi koya. Ni toso na gauna, a se lolos-taki luvena tiko ga o Jekope ni nanuma ni sa mate. Ia o Jiova ena vakarau vakalou-gatataki Jekope ena dua na ka e sega ni bau tadra. Erau qai veisotari tale o Josefa kei Jekope, e marau tale ga ni sotavi rau na makubuna. E tukuna o Jekope: “Au a sega ni nanuma me'u raica na matamu; ia, sa vakaraitaka talega na nomu kawa vei au na Kalou.”—Vkte. 37:33-35; 48:11.

Na cava eda vulica ena rua na italanoa qori? Kena imatai, meda nuidi ni sega ni dua na ka ena vakalatilati vua na Kalou Cecere Duedua me vakayacora na nona inaki. Kena ikarua, ke da masu da qai cakava na ka e salavata kei na inaki i Jiova, ena karoni keda ena gauna qo, ena vakarau-taka tale ga na veika eda gadreva ena vei-gauna se bera mai. E vola o Paula: “Na Kalou, ena vuku ni kaukaua e dau vakarai-taka ena noda bula, ena rawa ni cakava vei keda na ka e uasivia sara na ka eda kerea se bau vakasamataka. O koya gona, ena vuku ni ivavakoso, ena vuku i Karisito tale ga, me vakalagilagi mada ga o koya ena itabatamata kece me tawamudu. Emeni.”—Efeso 3:20, 21.

sivia na watidra era sa takali. Era vakataroga na Setoki me baleta e dua na yalewa e mate na imatai ni watina, ikarua kei na vica tale na watina. (Luke 20: 27-33) Vakacava ena dua tale na isema ena kedra maliwa o ira qori? Eda sega ni kila, e sega tale ga ni yaga meda lai vaqaqa se meda lai via kila na veika va qori. E vinakati ga meda nuitaki Jiova. Dua na ka meda vakadeitaka, ena totoka kece na veika ena cakava o Jiova ena veigauna se bera mai, e dodonu gona meda vakanuinui kina, da qai kua ni rerevaka.

NA INUINUI NI VEIVAKATURI —IVUREVURE NI VAKACEGU

Dua na ivakavuvuli matata ena iVolatabu, oya na nodra vakaturi na wekada lomani era sa takali. Na itukutuku ena iVolatabu me baleta na veivakaturi e vakadeitaka nira na “rogoca na domona [Jisu] o ira kece na tu ena ibulubulu mera tucake mai.” (Joni 5:28, 29) Era na marau o ira na bula ena gauna ya nira na veisotari kei ira era sereki mai na mate. Ena yasana adua, sa na wacava na nodra marau o ira na vakaturi.

Nira vakaturi na mate, ena roboti vuravura na marau e sega vakadua ni bau vakilai e liu. Era na vakaturi e bilioni vakacaca era mate tu mera maliwai ira tale na bula. (Mari. 5:39-42; Vkt. 20:13) Nida vakasamataka vakatitobu na cakama-na me baleta na veigauna se bera mai, e dodonu me vakacegui ira sa takali na wekadra lomani.

E tiko na vuna meda marautaka kina na vei-vakaturi vakatubuqoroqoro ya. Me vaka e volai ena Aisea 25:8, o Jiova “ena vakaotia sara na mate.” Qori e okati kina na kena vakaoti vakadua na revurevu ni mate, ni tomania na parofisai ya: “Na Turaga ko Jiova ena tavoya na wai ni mata mai na matadra na tamata kecega.” Ke o lolositaka tiko ena gauna qo na takali ni kemu isa, ena vakamarautaki iko dina na inuinui ni veivakaturi.

Eda sega ni kila na veika kece ena vakayacora o Jiova ena vuravura vou. E kaya o Jiova: “Me vaka na kena cecere cake na lomalagi ki vuravura, sa cecere cake vakakina na noqui valavala ki na nomudou valavala, kei na noqu vakanananu ki na nomudou vakanananu.” (Aisea 55:9) Na veika e yalataku o Jisu me baleta na veivakaturi sa roro

Nuitaka na yalayala i Jiova me baleta
na gauna marautaki se bera mai

tiko mai e vakavuna meda nuitaki Jiova, me vaka-taki Eparama ga. E bibi gona vei keda yadua na lotu vaKarisito nikua meda muria mada ga na ka e tukuna na Kalou, me rawa nida 'vakadonui meda bula ena gauna se bera mai' kei ira era na vakaturi.
—Luke 20:35.

VUNA ME TIKO KINA NODA INUINUI

Meda kua ni lomaleqa, meda saga me tiko noda inuinui. Ena rai vakatamata, e butobuto tu na veigauna se bera mai. Ia o Jiova e yalataka tu na veika vinaka meda vakanuinui kina. Eda sega ni kila na sala ena vakacegui keda kina o Jiova, ia meda vakabauta ni na cakava qori o koya. E vola na yapositolo o Paula: "Na inuinui e laurai e sega ni inuinui, eda na vakanuinuitaka vakacava na ka eda raica? Ia nida nuitaka na ka eda sega ni raica, eda na waraka ga ena vosota na ka eda nuitaka qori." (Roma 8:24, 25) Ni dei nomu nuitaka na veika e

yalataka na Kalou, ena uqeti iko mo vosota. Ni o vosovoso, o na bula ena veigauna vinaka se bera mai qai 'solia vei iko o Jiova na ka o gadreva.' Ena vakamamautaka "na ka bula kecega e na ka era gadreva."—Same 37:4; 145:16; Luke 21:19.

Eratou lomaleqa na yapositolo ena gauna e voleka ni mate kina o Jisu. Sa qai vakacegui ratou o Jisu ena nona kaya: "Dou kua ni lomaleqa. Dou vakabauta na Kalou, dou vakabauti au tale ga." E kuria: "Au na sega ni laivi kemudou mo dou luvennyiali. Au na lako mai vei kemudou." (Joni 14:1-4, 18, 27) Na vosa qori i Jisu e vukei ira nona imuri lumuti ena veisenitiuri tarava mera vosota, me tu tale ga vei ira na inuinui. O ira tale ga era via raici ira na wekadra lomani ena veivakaturi, e sega ni dodonu mera yalolailai. O Jiova kei Luvena erau na sega ni laivi ira qori mera lolosi tu ga. Kua ni vaka-titiqataka ya!

NA VALE NI VAKATAWA NI 2013

iTabataba e koto kina na ulutaga

BULA KEI NA ITOVO VAKARISITO

A Lasu o Pita kei Ananaiasa—Ka ni Vul? 1/3
iKuruu ni Nomu Vakavatu, 1/7
Kemuni na Qase—Vakacegui Ira Era “sa Oca”? 15/6
Kua ni Veiba ni o Vosa Vei Luvenu iTabagone, 1/11
Na Cava Eda Vulica Vua na Daubasulawa? 1/6
Ni o Vakacegui—Mo Veivakacegui Tale Ga, 15/3
Ni Takali na Kemu Is, 15/12
Qara e Levu na Gauna mo Veivakasalataki Kina, 15/10
Qarauna na iNaki ni Lomada, 15/2
Ra iTubutubu—Vakavulici Luvenu ni se Gone dramidrami, 15/8
Rawu ni Marau qai Dei na Vakawati, 1/9
Vakaleqai na iTuvaki ni Yagoi Luvenu, 1/2
Veiseire, 1/10
Vuvala Vakacabecabe—Veimaliwi kei Ira Eso Tale, 1/5

ITALANOA

“Au Raica, ia au Segu ni Kila” (O. Hamel), 1/3
Dravudravua Vakayago, Vutuniyau Vakayalo (A. Ursu), 1/9
E ‘Colata na Noqu iColacola e Veisiga’ o Jiova (M. du Raan), 15/8
Limasagavulu na Yabaki Volekata na Arctic Circle (A. kei A. Mattila), 15/4
Qaravi Jiova Vakatabakidua (B. Walden), 1/12
Vakalougatatakia Nida Vakararavi Vei Jiova (M. Allen), 15/10
Vakalougatatakia Vakalevuu Niu Talairawarawa Vei Jiova (E. Piccioli), 15/6
Vuna e Vakainaki Kina Neitou Bula (P. Smith), 15/5
Yalorawarawa ni Qaravi Jiova ena Vanua Cava Ga (M. kei J. Hartlieb), 15/7

IVAKADINADINA I JIOVA

‘E Dina na Vosa ni Kalou’ Soqo ni Tikina, 1/5
‘Vaka na Vonu ena Qana’ (vale ena motoka), 15/11
“Guigulecavi Dreder” (*Creation Drama*), 15/2
“Raica Mada na iYaloyle!” 15/7
Dua Tale na Lewe ni iLauwalau Dauvakatulewa (M. Sanderson), 15/7
E Marau Saru ga na Tuil (Swaziland), 15/8
Era Tudei “ena Gauna ni Velvakatovolei” (iMatai ni iValu Levu), 15/5
Kua Vakadua ni Sorol! 15/3
Mena Wainimate na Qaravi Kalou! 15/11
Sasaga e Lalawatiki Vinaka (Chile), 15/1
Taqomaki Ira o Jiova (veiliutaki vakaNaz), 15/12
Vei Kemuni na Dauwiliwili (mekesini *Na Vale ni Vakatawa*), 1/1
Yalorawarawa Mera Gole i Mexico, 15/4
Yalorawarawa Mera Gole i Norway, 15/1
Yalorawarawa Mera Gole ina Yatu Filipaini, 15/10

IVOLATABU

Kune e Dua na iYau Vuni (iVolatabu vakaGeorgia), 1/6
Kila vinaka, 1/4
O Kila na iVolatabu? 1/10

JIOVA

‘Au sa Vakavoutaka na Ka Kece,’ 1/12
“Cava na iVunau Levu Duadua?” 1/3
Dau Rarawa na Kalou ena so na Gauna, 1/9
“Dou Kerekere Tiko Ga,” 1/4
E ‘Vosoti Kemuni o Jiova,’ 1/10
E ‘Sega ni Dau Veivakaduidutaki’ o Jiova, 1/6
E Dau Veivakalolomatika na Kalou? 1/5
E Kauaitaka na Noda Rarawa? 1/7
E Kauaitaki Iko Dina o Jiova? 1/5
E Rogoco na Kalou na Masu Kece? 1/8
Eda Gadreva na Kalou? 1/12
Ena “Vakamamautaka na Lomamuni,” 1/7

“Kilai na Veika Tawarairai me Baleti Koya,” 1/8
Lasu e Nanumi Kina ni Segu ni Dauloloma na Kalou, 1/11
‘Nodra Kalou na Bula,’ 1/2
“Na Kalou e Taleitaki Koya e Solia na ka ena Marau,” 1/9
‘Oni Vakataka gla Vei Ira na Gon Lalai,’ 1/1
“Vakacivitaki Ira Era Vakasararai Koya,’ 1/11
Yaca, 1/1

JISU KARISITO

A Yalataka Beka o Jisu Vua na Daubasulawa ni na Bula i Lomalagi? 1/3
Buli ena Gauna Cava? 1/3
Ka Meda Vakananuma me Baleti Koya? 1/12
Lesu Mai o Karisito, 1/12
Na Cava e Vakatokai Kina me Luve ni Kalou? 1/3
Veibuliu, 1/3
Veivakaturi, 1/3

TARO NA DAUWILIWILI

iTubutubu lotu vaKarisito mera dave bata kei iuedra e vakasivoi ena soqoni? 15/8
O cei o ira “na lue ni Kalou (“dina,” *NiJ*)”? (Vkte 6:2, 4), 15/6
Vakamatei na daubasulawa e Isireni ena nodra vakaliligi? 15/5
Vuna a tagi kina o Jisu (Joni 11:35), 15/9
“Vunuau vei ira na kabula vakayalo era vesu tu” (1Pita 3: 19, 16)

ULUTAGA NI VULI

‘Dou Cakava qo mo Dou Vakananumi au Kina,’ 15/12
E Tiko Vei Iko na ‘Uto mu Kila’ Jiova? 15/3
Ena Dei na Vakawati ni Drau Veivosaki Vinaka, 15/5
Era Vakanri e Levu Ena Vukudra e Vica Ga, 15/7
‘Kua ni Vakacauoca,’ 15/4
Me Salavata Noda Bula na Masu i Jisu, 15/10
‘Meda Yadra Nida Gumatau ena Masu,’ 15/11
“Ni Bobula i Jiova,” 15/10
“Ni Tukuna Mada Vei Keitou se na Yaco *Niraiaca* na Veika Qo?” 15/7
“O Cei Mada na Dauveigaravi Yalodina e Vuku?” 15/7
‘Qo ma iVakananumi Vei Kemuni,’ 15/12
‘Raica, Au na Tiko Vata kei Kemuni e Veisiga Kece,’ 15/7
“Vakadeitaka na Veika Era Bibi Sara,” 15/4
“Sega na ka Merai Bale Kina” o Ira Era Lomanii Jiova, 15/3
iVakarau ni Bula e Dodonu mo Muria, 15/8
Kemuni na Wakatawa, Vakatotumori Rau na iVakatawa Levu, 15/11
Kua ni Dua na ka me Vakayakavi Iko Vei Jiova, 15/1
Kua ni Veitunuitake Nomu Veigaravi, 15/1
Kua Vakadua ni ‘Didivaki Jiova,’ 15/8
Marautaka na Veivakadreti i Jiova, 15/9
Me Kua ni Dua na ka me Tarova Nomu Vakalagilagi, 15/2
Me Moici Iko na Veivakavulici i Jiova, 15/6
Me Yaga Sora Nomu Wili iVolatabu, 15/4
Meda Dau Veinamuni, Meda Veivakayaloqatqataki, 15/8
Mo Yaloqaga—Ni Tiko kei Iko o Jiova! 15/1
Na Cava Meda Cakava Meda ‘Wawa Tiko ga ena Vosota?’ 15/11
Na Cava mo Cakava ni o sa “Kila na Kalou?” 15/3
Noda iVolatova Vakayalo, 15/2
Nuitaki na Veivakadreti i Jiova, 15/9
O Cei na Vitu na iVakatawa kei na Walu na Tamata Turaga Nikua? 15/11
O Dau “Gumatau ena Cakacakka Vinaka?” 15/5
O Rawu na Vakuai Iko ena Vuku ni Matanitu ni Kalou? 15/12
O sa Vakavou? 15/9
O Vakamareqa na Nomu iVolatova Vakayalo? 15/2
Oni sa Vakatabui, 15/8
Qarauna me Kua ni “Vakasesei Vakatolo na Nomuni Vakasama!” 15/12

Qase ni iVavakoso—Era ‘iTokani Vakacakacaka Meda Marau Kina,’ 15/1

Ra iTubutubu kei na Gone ni Veivosaki ena Loloma, 15/5

Rokova na Yacana Cecere o Jiova, 15/3

Sali e Noda iTokotiko Kina o Jiova, 15/3

Talairawarawa Vei Ira na iVakatawa i Jiova, 15/11

Taqomaka Nomu iVolatova ni o Vakatulewa Vakavuku, 15/5

Tiko ga ena Buca ni Veitaqomaki i Jiova, 15/2

Toro Voleka Tiko ga Vei Jiova, 15/1

Vakatotumoria na Lomasavu kei na Yalorawarawa i Jiova, 15/6

Vakatotumoria na Yalodina i Jiova kei na Nona Veivosoti, 15/6

Vakatotumoria Vinaka Sara na iTovo i Jiova, 15/6

Vakatulewa Vakavuku, 15/9

Vakayacora Nomu iTavi Vakaitatalata, 15/5

Vakayagataka na Vosa ni Kalou me Yaga Vei Iko kei Ira Tale Esu, 15/4

Veika Buli e Vakatakilai Koya na Kalou Bula, 15/10

Veilekotaki kei na Kalou Nida Painia, 15/9

Vuli Mai na Masu e Vakarautaki Vinaka, 15/10

ULUTAGA TALE ESO

A Lewe ni Vuvali e Kaiava, 15/2

A Vakabulai “kei na Vitu Tale” (Noa), 1/8

A Vola Dina o Josephus? 15/3

Bula Tamawudu, 1/7

Cava e Levu Kina na Rarawa? 1/9

E Rawa ni Vosoti Noda Valaval Ca? 1/5

‘E se Vosa Tiko Ga’ (Epeili), 1/1

“Okati me Yalododonu ena Nomu Cakacak” (Reapi), 1/11

‘E Dau Lako Vata kei na Kalou’ (Noa), 1/4

E Tekivi Mai “Pepele” na Vosa Kece? 1/9

Era Vakarautaka Vakacava na yagonimato na Jiu ena IMatai ni Senituri ni Bera ni Bula, 1/3

iCavacava kei Vuravura, 1/1

iYaloyle Vakasisila—Ka ni Lasa se Rerevaki? 1/8

Kopa (ena gauna makawa), 1/12

Kosipeli i Jutasia, 1/2

Masu Vei Ira na Santo? 1/6

Me Yaga Vei Iko na Veiduitatiki ni Ka, 15/9

Mosesei, 1/2

Ninive “Koro Dauvakadava Dra,” 1/4

Nuitaki o Lotu? 1/7

O Cei era na Lai Bula i Lomalagi? 1/11

Raica o Ilaisa na Qiqi Bukaqua, 15/8

Rogoca na iTukutuki Vinaka Nodra Yadra na Empara ni Roma, 15/2

Tara Tale na Valenisoro e Jerusalemi ni Oti na 70 S.K.? 15/4

Tarai Keda Vakacava na Roka, 1/10

Tokoni Ira na Vinakata tu na Veivuke, 15/11

Vakabai na Dela ni Nodra Vale na Jiu, 1/4

Vakainaki na Bula, 1/4

Veivakaturi, 1/10

Veiyalon e Vuravura, 1/6

Vu Mai Vei na Tevoro, 1/2

Vuna e Segu na Volai Kina Eso na Yaca ena iVolatabu, 1/8

Yala ni Veivakaduidutaki—Sa Roboti Vuravura, 1/6

VEISAUTAKA NA BULA NA VOLATABU

“Au Dau Vinakata tu Meu Dua na Bete” (R. Pacheco), 1/5

‘Au sa Qai Kila ni Segu ni Noqu iTavi meu Veisautaka na iTuvaki ni Vuravura’ (J. Sylgren), 1/7

‘Liaca Meu Veisautaka Noqu Bula’ (A. Hancock), 1/8

‘Qo na ka au Kila ni na Vakamarautaki Au’ (B. Hewitt), 1/1

‘Vakadeitaka’ ga Vakataki au ka Dina’ (L. Alfonso), 1/2

‘Levu Era Sevaki Au’ (W. Moya), 1/10

‘Voravora na Noqu iTovo’ (E. Leinonen), 1/4

E rawa ni download wale na mekesini qo kei na so tale na ivola ena www.jw.org

O rawa tale ga ni wilika ena Internet na New World Translation

w13-12/15-FN